

На основу чл. 95. став 3, 96. став 2. и 237. тачка 3) Закона о ваздушном саобраћају („Службени гласник РС”, број 73/10),
Управни одбор Директората цивилног ваздухопловства Републике Србије доноси

ПРАВИЛНИК О ПРУЖАЊУ УСЛУГА ИЗ ВАЗДУХА И ПРЕВОЗУ ЗА СОПСТВЕНЕ ПОТРЕБЕ

Предмет правилника

Члан 1.

Овим правилником прописују се врсте услуга из ваздуха, ближи услови и начин пружања тих услуга, услови под којима се издаје, мења, суспендује или ставља ван снаге потврда о оспособљености за пружање услуга из ваздуха, време на које се продужава важење те потврде и образац потврде, као и услови и начин обављања превоза за сопствене потребе.

Врсте услуга које се пружају из ваздуха

Члан 2.

Врсте услуга које се пружају из ваздуха су:

- 1) пружање услуга у пољопривреди или шумарству;
- 2) фотографско снимање (геолошко фотографисање, снимање филмова и сл);
- 3) калибража из ваздуха;
- 4) рекламирање (вуча транспарената, исписивање у ваздуху, бацање рекламног материјала и сл);
- 5) осматрање и извештавање из ваздуха;
- 6) друге услуге које се пружају из ваздуха.

Значење израза

Члан 3.

Поједини изрази који се користе у овом правилнику имају следеће значење:

1) Агенција је Европска агенција за безбедност ваздушног саобраћаја (*European Aviation Safety Agency -EASA*);

2) авион је ваздухоплов који је тежи од ваздуха и има моторни погон, који производи силу узгона у лету претежно аеродинамичком реакцијом на његове површине које остају фиксне у датим условима лета;

3) авион са перформансама класе А је вишемоторни авион на турбоелисни погон са максималним одобреним бројем седишта за смештај лица која се превозе већим од девет или максималном масом на полетању већом од 5700 kg, као и вишемоторни турбомлазни авион;

4) авион са перформансама класе Б је авион на елисни погон, са максималним одобреним бројем седишта за смештај лица која се превозе до девет и максималном масом на полетању до 5700 kg;

5) авион са перформансама класе Ц је авион са клипним моторима, са максималним одобреним бројем седишта за смештај лица већим од девет или максималном масом на полетању већом од 5700 kg;

6) алтернативни аеродром за аеродром полетања је аеродром на који, ако је потребно, ваздухоплов може да слети у кратком времену после полетања ако није могуће да се врати на аеродром полетања;

7) алтернативни аеродром за аеродром одредишта је аеродром ка којем ваздухоплов наставља лет, ако је слетање на аеродром одредишта немогуће или се не препоручује;

8) база облака је релативна висина базе најнижег осмотреног или прогнозираног облака у близини аеродрома или подручја летења која се мери изнад површине аеродрома или изнад средњег нивоа мора ако се лети ван копна;

9) балон је аеростатички ваздухоплов без сопственог погона, чији је главни део испуњен гасом лакшим од ваздуха. Одржава се у ваздуху помоћу разлике у специфичној тежини спољног ваздуха и унутрашњег гаса;

10) безбедно принудно слетање је неизбежно слетање ваздухоплова на копно или на водену површину при чему се не очекује повређивање лица у ваздухоплову или на површини на коју се слеће;

11) видљивост дуж полетно-слетне стазе (RVR) је растојање на којем пилот на централној линији полетно-слетне стазе види ознаке површине полетно-слетне стазе или светла која обележавају полетно-слетну стазу или њену централну линију;

12) визуелни прилаз је прилаз у коме један део или комплетан поступак инструменталног прилаза није завршен, а прилаз се обавља уз помоћ визуелних оријентира;

13) влажна полетно-слетна стаза је полетно-слетна стаза која је покривена водом или другим средством у количини која је мања од оне која је прописана за контаминирану полетно-слетну стазу, или када влажност даје сјајан изглед полетно-слетној стази, али без већих површина у којима је нагомилана вода;

14) декларација је изјава којом оператер који врши превоз за сопствене потребе потврђује да испуњава услове прописане овим правилником за обављање превоза за сопствене потребе сложеним моторним ваздухопловом;

15) једрилица је ваздухоплов који је тежи од ваздуха и који лети (одржава се у ваздуху) услед динамичке реакције ваздуха која настаје на узгонским површинама, а чији слободан лет не зависи од мотора;

16) земаљски послови обухватају све активности у вези са предходном и извршном припремом опслуживања ваздухоплова, лица која се превозе и терета као и све активности у вези са кретањем ваздухоплова по маневарским површинама аеродрома, изузев кретања по полетно-слетним стазама;

17) једрилица са погонском групом је ваздухоплов који има један или више мотора, а има особине једрилице када мотор не ради;

18) кабинска посада је део посаде ваздухоплова састављен од помоћног летачког особља (кабинског особља) које обавља одређене послове у вези са безбедношћу лица укрцаних у ваздухоплов;

19) категорија I (CAT I) прилаза и слетања је прецизни инструментални прилаз и слетање уз употребу система за инструментално слетање (*Instrument Landing System - ILS*), са висином одлуке (*Decision Height - DH*) већом од 200 *ft* и са видљивошћу дуж полетно-слетне стазе (*Runway Visual Range - RVR*) већом од 550 *m* за авионе и од 500 *m* за хеликоптере;

20) категорија II (CAT II) прилаза и слетања је прецизни инструментални прилаз и слетање уз употребу система за инструментално слетање (*ILS*), са висином одлуке (*DH*) између 100 *ft* и 200 *ft* и видљивошћу дуж полетно-слетне стазе (*RVR*) до 300 *m*;

21) категорија IIIA (CAT IIIA) прилаза и слетања је прецизни инструментални прилаз и слетање уз помоћ система за инструментално слетање (*ILS*), са висином одлуке (*DH*) нижом од 100 *ft* и видљивошћу дуж полетно-слетне стазе (*RVR*) до 200 *m*;

22) категорија IIIB (CAT IIIB) прилаза и слетања је прецизни инструментални прилаз и слетање уз помоћ система за инструментално слетање (*ILS*), са висином одлуке (*DH*) нижом од 100 *ft* или без висине одлуке (*DH*) и видљивошћу дуж полетно-слетне стазе (*RVR*) између 75 *m* и 200 *m*;

23) контаминирана полетно-слетна стаза је полетно-слетна стаза чија је површина више од 25% прекривена водом (укључујући и изолована подручја) чија је дубина већа од 3 *mm* (0,125

in), лапавицом или растреситим снегом који одговара дубини воде већој од 3 mm (0,125 in), чврсто утабаним снегом или ледом, укључујући и влажан лед;

24) критична фаза лета авиона је залет, одлет, завршни прилаз, неуспели прилаз, слетање и било која друга фаза лета коју одреди вођа ваздухоплова;

25) критична фаза лета хеликоптера је: таксирање, лебдење, полетање, завршни прилаз, неуспели прилаз и слетање и било која друга фаза лета коју одреди вођа ваздухоплова;

26) кружење (circling) је визуелни део инструменталног прилаза којим се ваздухоплов доводи у положај за слетање на полетно-слетну стазу која није позиционирана за директан прилаз;

27) лет хеликоптера са перформансама класе 1 је лет при коме, у случају отказа критичне погонске групе, хеликоптер има могућност да слети на растојању које одговара расположивој дужини за заустављање у полетању или да безбедно настави лет до одговарајућег аеродрома, у зависности од тренутка у коме се квар десио;

28) лет хеликоптера са перформансама класе 2 је лет при коме, у случају отказа критичне погонске групе, хеликоптер има могућност да безбедно настави лет, изузев ако је отказ погонске групе настао на почетку полетања или при завршетку слетања ако у тим случајевима може да дође до принудног слетања;

29) лет хеликоптера са перформансама класе 3 је лет при коме, у случају отказа критичне погонске групе у било ком тренутку лета, може да дође до принудног слетања ако се ради о хеликоптерима са више погонских група, односно долази до принудног слетања ако се ради о хеликоптеру са једном погонском групом;

30) лет који се обавља по правилима за визуелно летење под посебним условима (Special VFR) је лет који је одобрио пружалац услуга контроле летења, а врши се у контролисаној зони, у метеоролошким условима који су нижи од услова који су прописани за летење по правилима за визуелно летење;

31) лица која се налазе у ваздухоплову су чланови посаде и лица која се превозе ваздухопловом;

32) лица која се превозе ваздухопловом су лица која не плаћају накнаду за превоз;

33) листа за прихватање опасног терета је документ који се користи као помоћно средство за проверу стања пакета у коме се налази опасни терет и за проверу докумената везаних за превоз опасног терета како би се утврдило да ли су испуњени прописани захтеви за безбедан превоз опасног терета ваздушним путем;

34) максималан број седишта за смештај лица која се превозе (MPSC) је највећи број седишта на којима могу да седе лица која се превозе, а одређује се за сваки ваздухоплов појединачно и не обухвата седишта за посаду одређена у поступку сертификације ваздухоплова;

35) маса на полетању је маса ваздухоплова која обухвата масу лица, терета и горива у ваздухоплову на почетку полетања за хеликоптер, односно на почетку убрзавања (залетање и ротација) за авион;

36) незгода изазвана присуством опасног терета је догађај који није удес, који се не мора догодити само у ваздухоплову, а има за последицу повреду лица, оштећење имовине, ватру, ломове, проливање, цурење течности или зрачење, као и неки други показатељ да није очувана целовитост паковања опасног терета. Сваки догађај повезан са превозом опасног терета који озбиљно угрожава ваздухоплов или лица која се налазе у њему сматра се незгодом повезаном са превозом опасног терета;

37) непогодна средина је непогодно окружење и непогодно подручје. Непогодно окружење је окружење у којем хеликоптер не може безбедно да слети у случају нужде јер не постоји: одговарајућа површина за слетање, јер лица у хеликоптеру не могу да буду заштићена на одговарајући начин од неповољног деловања спољашње средине, јер не постоји могућност трагања и спасавања у одговарајућем временском периоду или постоји ризик од угрожавања лица или имовине на земљи који није прихватљив. Непогодно подручје је: отворено море које се налази

северно од 45N и јужно од 45S, за летове који се обављају изнад водене површине, што одређује ваздухопловна власт државе у чијем ваздушном простору се лети или делови настањеног подручја, без одговарајућег места на које може безбедно да се слети;

38) непрецизни прилаз ваздухоплова (NPA) је инструментални прилаз са минималном висином одлуке или висином доношења одлуке до 250 *ft* ако је видљивост дуж полетно-слетне стазе до 750 *m* за авионе, односно до 600 *m* за хеликоптере;

39) ноћ је временски период између завршетка грађанског сумрака и почетка грађанског свитања или други временски период између заласка и изласка сунца који пропише ваздухопловна власт;

40) одговарајући аеродром је аеродром на који ваздухоплов може да слети, односно са кога може да полети, с обзиром на перформансе ваздухоплова и карактеристике полетно-слетне стазе;

41) одлеђивање је поступак којим се иње, лед, снег или лапавица уклањају са ваздухоплова;

42) опасни терет чине артикли или супстанце који могу да изазову ризик по здравље и безбедност људи, имовину или животну средину, а који су наведени у листама опасног терета у Техничким инструкцијама за безбедан превоз опасног терета ваздушним путем и који су класификовани у складу са тим инструкцијама;

43) оператер је привредно друштво, друго правно лице, орган државне управе или предузетник коме Директорат цивилног ваздухопловства Републике Србије (у даљем тексту Директорат) изда потврду о оспособљености за пружање услуга из ваздуха, грађанин који врши превоз за личне потребе, као и државни орган, правно лице или предузетник који, као корисник ваздухоплова, без накнаде, ваздухопловом превози свој терет или запослене и пословне партнере и њихове ствари;

44) оперативна база је место из кога се врши оперативна контрола;

45) оперативна контрола представља радње у вези с започињањем, извршењем и завршетком лета и изменама у току лета којима се обезбеђује безбедност, регуларност и ефикасност лета ваздухоплова;

46) оперативни план лета представља план лета који израђује оператер у циљу безбедног обављања лета. Оперативни план лета се израђује на основу перформанси ваздухоплова, оперативних ограничења, услова на рути и услова на аеродрому који је планиран да се користи;

47) оперативни приручник је приручник који садржи поступке и упутства за оперативно особље у погледу обављања њихових дужности;

48) поступци у условима смањене видљивости (LVP) су поступци који се примењују на аеродрому у циљу безбедног обављања саобраћаја, односно прилаза у условима који су строжији од услова који важе за стандардну категорију I, условима који се разликују од услова који важе за стандардну категорију II, условима који важе за категорију II и III и полетање у условима смањене видљивости;

49) полетање у условима смањене видљивости (LVTO) је полетање ако је видљивост дуж полетно-слетне стазе (RVR) између 75 *m* и 400 *m*;

50) претпоље је дефинисана површина на земљи или на води у продужетку полетно-слетне стазе која је припремљена као одговарајућа површина изнад које ваздухоплов може да обави део почетног пењања у циљу постизања унапред одређене висине и која је под контролом аеродромских служби;

51) превоз за сопствене потребе обухвата летење ваздухопловом којим грађанин врши превоз за личне потребе, као и превоз ваздухопловом којим државни орган, правно лице или предузетник, као корисник ваздухоплова, без накнаде превози своју робу или запослене и пословне партнере и њихове ствари. У смислу овог правилника превоз за сопствене потребе, подразумева и обављање делатности из члана 2. овог правилника, ако се оне врше искључиво за сопствене потребе.

52) прилаз и слетање у условима који се разликују од услова за стандардну категорију II (OTS CAT II) је прецизни инструментални прилаз и слетање при коме се користи систем за инструментални прилаз и слетање када нека светла која су неопходна за прилаз и слетање у условима категорије II нису доступна и ако је висина одлуке између 100 *ft* и 200 *ft*, а видљивост дуж полетно-слетне стазе мања од 350 *m*;

53) прилаз и слетање у условима који су нижи од услова који важе за категорију I (LTS CAT I) је инструментални прилаз и слетање у условима који важе за категорију I, који се врши са висином одлуке која важи за стандардну категорију I када је видљивост дуж полетно-слетне стазе мања од вредности која се користи у зависности од висине одлуке, али не мања од 400 *m*;

54) путања ваздухоплова при полетању је вертикална и хоризонтална путања са отказом критичне погонске групе од одређене тачке у току полетања до висине од 1500 *ft* за авионе, односно 1000 *ft* за хеликоптере;

55) резервна количина горива је количина горива која је неопходна у случају непредвиђених околности које могу да имају утицај на потрошњу горива до аеродрома одредишта;

56) сложени моторни ваздухоплов је:

а) авион

- с максималном масом на полетању преко 5700 *kg*,
- с највећим бројем седишта за превоз лица који је већи од 19 или
- одобрен за летење са најмање два пилота или
- који има један или више турбомлазних мотора или више турбоелисних мотора;

б) хеликоптер

- с максималном масом на полетању преко 3175 *kg* или
- с највећим бројем седишта за превоз лица више од девет или
- одобрен за летење са најмање два пилота;

ц) ваздухоплов са нагибним ротором;

57) спречавање залеђивања је поступак којим се спречава нагомилавање снега и леда на третираним површинама ваздухоплова на одређено време;

58) сува оперативна маса је маса ваздухоплова спремног за лет, која не обухвата масу горива које може да се искористи у току лета и масу терета који се превози;

59) сува полетно-слетна стаза је чврста полетно-слетна стаза која није влажна и контаминирана, која има жљебове и порозну подлогу, а одржава се тако да омогућава ефективно кочење које одговара сувој полетно-слетној стази и ако је влажна;

60) терет представља масу лица која се превозе, њиховог пртљага, робе и посебне опреме која се налази у ваздухоплову у циљу обављања посебног задатка, као и количину горива које се налази у ваздухоплову које није предвиђено за коришћење;

61) техничке инструкције (TI) су важеће издање Техничких инструкција за безбедан превоз опасног терета ваздушним путем (*Technical Instructions for the Safe Transport of Dangerous Goods by Air*), укључујући и Додатак (*Supplement and Addenda*), који је одобрила и објавила Међународна организација цивилног ваздухопловства (у даљем тексту: Техничке инструкције);

62) удес изазван присуством опасног терета је догађај повезан са превозом опасног терета ваздушним путем који има за последицу смрт или тешку телесну повреду лица или веће оштећење имовине;

63) хеликоптер је ваздухоплов који је тежи од ваздуха и који се одржава у ваздуху уз помоћ аеродинамичке реакције ваздуха на једном или на више погонских ротора на одговарајућој вертикалној оси;

64) хеликоптер категорије A је ваздухоплов који има више мотора, систем за откривање кварова, који је пројектован на основу правила о пловидбености, који има податке о перформансама наведене у приручнику за управљање хеликоптером који су засновани на отказу

критичног мотора, а који обезбеђују одговарајућу површину и одговарајуће перформансе за безбедан наставак лета у случају отказа мотора;

65) хеликоптер категорије В је хеликоптер који има један или више мотора који не испуњавају стандарде за хеликоптер категорије А. Хеликоптер категорије Б не може да се одржи у ваздуху у случају отказа мотора, већ мора принудно да слети;

66) хеликоптер са нагибним ротором је хеликоптер који има могућност закретања осе ротора.

Додатни услови

Члан 4.

За издавање потврде о оспособљености за пружање услуга из ваздуха (у даљем тексту: потврда), као и за вршење превоза за сопствене потребе, поред услова прописаних овим правилником, оператер је дужан да испуни и захтеве који се односе на коришћење ваздухоплова, а садржани су у одговарајућим прихватљивим начинима усаглашавања и смерницама (*Acceptable Means of Compliance – AMC*) (*Guidance Material – GM*) који су објављени на интернет страницама Агенције.

Подношење захтева за издавање потврде

Члан 5.

Захтев за издавање потврде подноси се Директорату у писменом облику.

Уз захтев се достављају подаци и документација прописани у Прилогу I, Одељак IV овог правилника.

Организациони услови које мора да испуњава оператер који пружа услуге из ваздуха и оператер који обавља превоз за сопствене потребе сложеним моторним ваздухопловима дати су у Прилогу I овог правилника.

Технички услови које мора да испуњава оператер који пружа услуге из ваздуха и оператер који обавља превоз за сопствене потребе дати су у Прилогу II овог правилника.

Садржај оперативног приручника оператера који врши превоз за сопствене потребе дат је у Прилогу III овог правилника.

Садржај оперативног приручника оператера који пружа услуге из ваздуха дат је у Прилогу IV овог правилника.

Изглед потврде о оспособљености прописан је у Прилогу V овог правилника.

Издавање потврде

Члан 6.

Подносиоцу захтева за издавање потврде који испуњава прописане услове, Директорат издаје прву потврду на период од 12 месеци, а након тога потврду издаје на период од једне до три године.

У потврди се наводе врсте услуга из ваздуха које оператер може да пружа и посебна овлашћења које је оператер стекао.

Ако у току важења потврде оператер не обавља неку од услуга наведених у потврди више од девет месеци, дужан је да обави показни лет како би Директорату доказао да је и даље оспособљен за пружање те услуге.

Ако оператер не обави показни лет или приликом показног лета не докаже Директорату да је и даље оспособљен за пружање те услуге, Директорат, по службеној дужности, из потврде брише овлашћење за пружање те услуге.

Продужење важења потврде

Члан 7.

Ималац потврде подноси захтев за продужење важења те потврде најмање 30 дана пре истека рока њеног важења.

У том случају подаци и документација из члана 5. став 2. овог правилника достављају се само ако је неки од података промењен у односу на важећу потврду.

Директорат продужава важење потврде ако након провере (одита) утврди да ималац потврде испуњава услове под којима је потврда издата.

Ималац потврде подноси захтев за измену потврде најмање 30 дана пре увођења планираних промена.

Измена, суспензија или стављање ван снаге потврде

Члан 8.

Ако се у току важења потврде, на основу провере (одита) утврди да оператер више не испуњава неки од услова под којима је потврда издата, Директорат је дужан да по службеној дужности потврду измени, суспендује или је стави ван снаге.

Суспензија потврде може да траје највише три месеца, у ком периду је оператер дужан да отклони недостатке који су довели до суспензије потврде.

Уколико и након истека периода на који је потврда суспендована оператер не отклони уочене недостатке, потврда се ставља ван снаге.

Одложено дејство

Члан 9.

Оператер који пружа услуге из ваздуха, односно врши превоз за сопствене потребе мора да услове прописане у *OPS.GEN.315* *OPS.GEN.420* x), *OPS.GEN.430*, *OPS.GEN.435* а)(1), и *OPS.COM.350. Н* из Прилога II овог правилника испуни најкасније до 15. априла 2012. године.

Оперативна директива

Члан 10.

У интересу безбедности летења Директорат може да изда оперативну директиву којом може да ограничи коришћење ваздухоплова или да утврди посебне услове за коришћење ваздухоплова.

У оперативној директиви морају да буду наведени разлози због којих се она издаје, поступци које оператер мора да предузме, као и рок на који се она издаје.

Признавање потврда

Члан 11.

Потврда о оспособљености за пружање услуга из ваздуха или еквивалентни документ који је издала држава чланица Међународне организације цивилног ваздухопловства (*ICAO*) признаје се ако је стечена под условима који нису блажи од услова који су предвиђени овим правилником.

Оператер који захтева признавање стране потврде о оспособљености за пружање услуга из ваздуха дужан је да уз захтев за признавање достави и оперативни приручник.

Страни оператер може да пружа услуге из ваздуха у ваздушном простору Републике Србије уколико уз захтев за пружање услуга из ваздуха Директорату поднесе и потврду о оспособљености за пружање тих услуга или еквивалентни документ који је издала ваздухопловна власт државе чланице *ICAO* и важећи оперативни приручник.

Одговорни руководиоци и одговорна лица

Члан 12.

Оператер је дужан да именује одговорног руководиоца који има руководећа овлашћења да обезбеди да сви послови буду финансирани и извршени у складу са примењивим прописима.

За одговорна лица и одговорног руководиоца не могу да буду именована лица којима је изречена санкција за кривично дело, привредни преступ или за поновљени прекршај у ваздушном саобраћају.

О променама одговорног руководиоца и одговорних лица оператер је дужан да обавести Директорат најмање десет дана пре намераване промене.

Прелазне и завршне одредбе

Члан 13.

Уверења која су издата до ступања на снагу овог правилника важе и даље, до истека рока на који су издата, али не дужи од шест месеци од дана ступања на снагу овог правилника.

Ступање на снагу

Члан 14.

Овај правилник ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику Републике Србије”.

Бр. 1/0-01-0002/2011-0005

У Београду, 03. марта 2011. године

Управни одбор

Председник,

Милутин Мркоњић

Прилог I

ОРГАНИЗАЦИОНИ УСЛОВИ КОЈЕ МОРА ДА ИСПУЊАВА ОПЕРАТЕР КОЈИ ПРУЖА УСЛУГЕ ИЗ ВАЗДУХА И ОПЕРАТЕР КОЈИ ОБАВЉА ПРЕВОЗ ЗА СОПСТВЕНЕ ПОТРЕБЕ

Одељак I Опште одредбе

OR.OPS.005.GEN Опште одредбе

У овом прилогу прописани су услови које мора да испуни оператер који:

- (a) врши превоз за сопствене потребе сложеним моторним ваздухопловом;
- (б) је поднео захтев за издавање потврде о оспособљености за пружање услуга из ваздуха (у даљем тексту: потврда) или за продужење рока њеног важења.

OR.OPS.100.GEN Дужности оператера

Оператер је дужан да:

- (a) користи ваздухоплов у складу са одредбама овог правилника и у складу са условима из потврде или декларације;
- (б) врши оперативну контролу летова који се обављају у складу са условима наведеним у потврди или у декларацији;
- (ц) обезбеди да је ваздухоплов опремљен, а посада обучена у складу са условима наведеним у потврди или у декларацији;
- (д) за сваки тип ваздухоплова пропише поступке и упутства за безбедно летење који се односе на дужности земаљског особља и чланова летачке посаде. Овим поступцима је прописано да чланови посаде у критичним фазама лета могу да обављају само оне активности које су неопходне за безбедно летење;
- (е) за сваки тип ваздухоплова пропише листе провере за све фазе лета. Листе провере садрже поступке које чланови летачке посаде спроводе у уобичајеним и ванредним ситуацијама и у случају нужде. Изглед и начин употребе листе провере треба да буде једноставан, а њихов садржај недвосмислен, да не садржи противречне податке и да одражава реално стање;
- (ф) обезбеди обуку чланова посаде ваздухоплова и особља прихвата и отпреме ваздухоплова за препознавање опасног терета.

OR.OPS.105.GEN Ваздухоплов који се, поред пружања услуга из ваздуха, користи и за превоз за сопствене потребе

Ако се ваздухоплов, поред пружања услуга из ваздуха, користи и за превоз за сопствене потребе, у потврди мора да буде наведено да ваздухоплов може да се користи и за превоз за сопствене потребе, а оперативни приручник мора да садржи оперативне поступке који се предузимају ако се ваздухоплов користи за превоз за сопствене потребе.

Одељак II Приручници, дневници и записи

OR.OPS.015.MLR Оперативни приручник

- (a) Оператер је дужан да изради оперативни приручник за све типове ваздухоплова које користи и да га достави Директорату, пре него што почне да обавља одређену делатност. Оперативни приручник садржи инструкције, информације и поступке, укључујући и стандардне оперативне поступке, програм обуке и распоред обуке оперативног особља.

- (б) Садржај оперативног приручника мора да буде у складу са одредбама овог правилника, као и са условима који су наведени у потврди, односно у декларацији.
- (ц) Оператер је дужан да измени или допуни оперативни приручник ако то захтева Директорат.
- (д) Оперативном особљу мора да буде омогућен приступ делу оперативног приручника који се односи на њихове дужности.
- (е) Оперативни приручник мора редовно да се мења и допуњава, како би био ажуран. Оперативно особље мора да буде упознато са изменама и допунама оперативног приручника.
- (ф) Оперативни приручник мора да буде једноставан за употребу. При одређивању садржаја и структуре оперативног приручника мора да се води рачуна о томе да одредбе у приручнику нису двосмислене, противречне и да одражавају реално пословање оператера.
- (г) Оперативни приручник и његове измене и допуне одобрава Директорат, ако се ради о пружању услуга из ваздуха.

OR.OPS.220.MLR Чување записа, дневника, и декларације

- (а) Записи, дневници и декларација се чувају најмање пет година.
- (б) Документација која се односи на припрему и извршење лета чува се три месеца, а чини је:
 - 1) оперативни план лета;
 - 2) Хитна ваздухопловна обавештења (*NOTAM*) за предвиђену руту, ако их израђује оператер;
 - 3) документација о маси и положају тежишта ваздухополова;
 - 4) обавештење о посебној врсти терета, које обухвата писано обавештење вођи ваздухоплова о опасном терету;
 - 5) налог за лет;
 - 6) извештај са лета у коме је наведен догађај који мора да се пријави или догађај чије пријављивање није обавезно, али вођа ваздухоплова сматра да о том догађају треба да обавести оператера.
- (ц) Записи о обуци члана посаде се чувају у складу са роком наведеним у табели која следи.

Дозвола члана летачке посаде и дозвола члана кабинске посаде	Све док члан посаде користи овлашћења наведена у дозволи
Подаци о извршеним обукама и проверама члана посаде	Три године
Подаци о скорашњем искуству члана посаде	15 месеци
Оспособљеност за руте, аеродроме или задатке	Три године
Обука за превоз опасног терета	Три године
Подаци о извршеним обукама и подаци о стручности осталих лица за које је предвиђена обука	Подаци који се односе на последње две спроведене обуке.

- (д) Оператер је дужан да:
 - 1) одржава ажурним записе о обукама, проверама и овлашћењима за сваког члана посаде;
 - 2) омогући члану посаде увид у записе о прелазној и периодичној обуци и проверама који се на њега односе.
- (е) Оператер је дужан да чува податке које су коришћени за припрему и извршење лета и податке о обуци особља. Ове податке оператер је дужан да чува и ако више није корисник

ваздухоплова којим је извршен лет или послодавац особљу које је радило на пословима припреме и извршења лета.

Одељак III **Декларација оператера**

***OR.OPS.040.DEC* Декларација**

- (a) Пре него што почне да обавља превоз за сопствене потребе сложеним моторним ваздухопловом, оператер је дужан да Директорату достави декларацију којом потврђује да је упознат са важећим прописима и да у њој наведе имена и дужности одговорних лица и начин руковођења.
- (б) Ако ваздухопловом којим се обавља превоз за сопствене потребе управља лице које није власник ваздухоплова, то лице мора да достави Директорату декларацију у којој наводи начин руковођења.
- (ц) Оператер може да почне да обавља превоз за сопствене потребе кад од Директората добије потврду о прихватању декларације.

***OR.OPS.041.DEC* Садржај декларације**

- (a) Декларација се даје на обрасцу из Додатка 1 ***OR.OPS.041.DEC***.

ДИРЕКТОРАТ
ГРАЂАНСКОГ
ВАЗДУХОПЛОВСТВА
РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

ДЕКЛАРАЦИЈА DECLARATION

ОПЕРАТЕР <i>Operator</i>	
Назив: <i>Name:</i>	
Контакт: <i>Contact details:</i>	
КОРИШЋЕЊЕ ВАЗДУХОПЛОВА <i>Aircraft operation</i>	
Датум започињања летења/датум измене: <i>Starting date of operation/applicability date of change:</i>	
Адреса главне базе из које се обавља летење: <i>Address of main base of operation</i>	
Врста лета: <i>Type(s) of operation</i>	
Типови ваздухоплова и ознаке регистрације <i>Type(s) of aircraft and registration(s)</i>	
Подаци о овлашћењима које поседује оператер: <i>Details of approval held (attach the list of approvals)</i>	
СИСТЕМ РУКОВОЂЕЊА <i>Management system</i>	
Опис и организациона структура <i>Description including organizational structure</i>	
Име, презиме и контакт адреса одговорног руководиоца <i>Name and contact address of Accountable Manager</i>	
Име, презиме и контакт лица одговорног за коришћење ваздухоплова (ако се разликује од одговорног руководиоца) <i>Name and contact details of person responsible for the operation (if different from the Accountable Manager)</i>	
ПРИМЕНА ЗВАНИЧНО ПРЕПОЗНАТЉИВОГ СТАНДАРДА <i>Implementation and demonstrated conformance to an officially recognized industry standard</i>	
Назив стандарда: <i>Name of standard:</i>	
Датум последње провере усклађености са стандардом <i>Date of the last audit of their conformance</i>	

ИЗЈАВА

Statements

Оперативни приручник садржи услове одређене прописом којим се регулише превоз за сопствене потребе сложеним моторним ваздухопловом.
The operations manual as required reflects the applicable requirements set out in the regulation concerning non commercial operation with complex motor powered aircraft

Летови ће се обављати у складу са одредбама из оперативног приручника.
All flights will be carried out in accordance with that operations manual.

Ваздухоплови који се користе имају важећу потврду о пловидбености.
All aircraft operated hold a valid certificate of airworthiness.

Чланови летачке и кабинке посаде (ако је примењиво) су обучени у складу са прописом којим је регулисан превоз за сопствене потребе сложеним моторним ваздухопловом.
All flight and cabin crew (if applicable) members are trained in accordance with regulation concerning non commercial operation with complex motor power aircraft.

Свака промена у летењу која утиче на податке наведене у декларацији захтева попуњавање нове декларације и достављање Директорату цивилног ваздухопловства Републике Србије.
Any change in the operation that affects the information disclosed in this declaration will require a new declaration to be provided to the competent authority.

Оператор потврђује да су подаци наведени у декларацији тачни:
The operator confirms that the information disclosed in this declaration is correct

Датум, име, презиме и потпис одговорног руководиоца:
Date, name of and signature by the Accountable Manager

Уз декларацију потребно је приложити:

- оперативни приручник
- потврде о пловидбености ваздухоплова
- документ којим се потврђује усаглашеност са званично препознатљивим стандардом (ако је примењиво)

Одељак IV
Потврда о оспособљености за пружање услуга из ваздуха
(Aerial Work Certificate - AWC)

OR.OPS.015.AWC Подношење захтева за издавање потврде о оспособљености за пружање услуга из ваздуха

- (a) Захтев за издавање потврде оператер подноси Директорату.
- (б) Уз захтев за издавање потврде, подносилац захтева мора да достави:
 - 1) званични и пословни назив и адресу оператера;
 - 2) опис предложених летова, број и тип ваздухоплова које користи;
 - 3) начин руковођења и организациону структуру;
 - 4) име одговорног руководиоца;
 - 5) имена одговорних лица, њихову стручност и радно искуство;
 - 6) оперативни приручник;
- (ц) Подносилац захтева је дужан да докаже Директорату да:
 - 1) испуњава прописане услове;
 - 2) ваздухоплови које намерава да користи имају потврду о пловидбености издату у складу са прописом о сертификацији ваздухоплова и других ваздухопловних производа, делова и уређаја у области пловидбености и заштите животне средине и о издавању дозвола за обављање ваздухопловно-техничке делатности организацијама за производњу и пројектовање;
 - 3) организациона структура и руководство одговарају планираном броју летова;
 - 4) ће се сваки лет обављати у складу са условима и поступцима из оперативног приручника.

OR.OPS.020.AWC Оперативна спецификација

- (a) Услови за обављање летова наводе се у потврди, у делу – оперативна спецификација.
- (б) У оперативној спецификацији наводе се и овлашћења оператера.

OR.OPS.025.AWC Измена потврде

Уз захтев за измену потврде, оператер је дужан да поднесе делове оперативног приручника или другу одговарајућу документацију који се односи на ту измену.

OR.OPS.030.AWC Закуп ваздухоплова

Узимање ваздухоплова у закуп

- (a) На закључење уговора о закупу ваздухоплова који користи оператер из Републике Србије, који није уписан у Регистар ваздухоплова Републике Србије, али је под надзором Директората, сагласност даје Директорат.

Узимање у закуп ваздухоплова са посадом

- (б) За давање сагласности на закључење уговора о закупу ваздухоплова са посадом који није уписан у Регистар ваздухоплова Републике Србије, оператер мора да докаже Директорату да:
 - 1) закуподавац испуњава услове који нису блажи од услова који су прописани овим правилником;
 - 2) да чланови посаде ваздухоплова и ваздухоплов испуњавају услове наведене у:
 - (i) овом правилнику;
 - (ii) пропису којим је регулисана дозвола ваздухопловног особља које непосредно утиче на безбедност ваздушног саобраћаја;

- (iii) пропису о обезбеђивању континуиране пловидбености ваздухоплова и ваздухопловних производа, делова и уређаја и о одобравању организација и особља који се баве овим пословима;
- 3) утврђивање испуњености услова процењује се на основу поступака који су прописани у оперативном приручнику закуподавца.

Давање у закуп ваздухоплова без посаде

- (ц) На закључење уговора о закупу ваздухоплова без посаде неопходна је претходна сагласност Директората, ако Директорат врши надзор над тим ваздухопловом.
- (д) За прибављање претходне сагласности неопходно је да:
 - 1) Директорат пренесе надзорна права и обавезе које има у погледу одређеног ваздухоплова ваздухопловним властима државе закупца;
 - 2) је ваздухоплов избрисан из потврде;
 - 3) се ваздухоплов одржава у складу са одобреним програмом одржавања.

OR.OPS.201.AWC Бележење параметара лета – авиони

- (а) Оператер мора да пропише поступак бележења параметара лета за авионе који имају максималну масу на полетању већу од 27000 kg.
- (б) Анализа забележених параметара лета нема за циљ утврђивање одговорности чланова посаде ваздухоплова. Извор података мора да буде анониман.

OR.OPS.210.AWC Руководство

- (а) Оператер мора да именује лица која су одговорна за руковођење и надзор:
 - летачких послова;
 - обуке посаде;
 - земаљских послова;
 - праћења усклађености са стандардима.Ова лица морају да буду прихватљива за Директорат.
- (б) Стручно особље:
 - 1) оператер мора да има одговарајући број особља оспособљеног за планиране летачке и земаљске послове;
 - 2) особље које обавља летачке послове и особље које обавља земаљске послове мора да:
 - i) буде одговарајуће обучено;
 - ii) покаже да је способно за обављање својих дужности;
 - iii) буде свесно својих дужности и одговорности и њиховог утицаја на коришћење ваздухоплова.
- (ц) Особље које врши надзор:
 - 1) број особља које врши надзор зависи од организационе структуре оператера и укупног броја запослених;
 - 2) дужности особља које врши надзор морају да буду прописане у оперативном приручнику;
 - 3) надзор над члановима посаде и оперативним особљем врши лице које има одговарајуће искуство и вештине прописане у оперативном приручнику.

OR.OPS.215.AWC Захтеви у погледу опреме

Оператер мора да:

- (а) обезбеди опрему за земаљско опслуживање ваздухоплова;
- (б) одржава опрему у главној оперативној бази, сходно подручјима у којима лети и врсти летова;

- (ц) обезбеди одговарајући радни простор у свакој оперативној бази који је довољан особљу за безбедно обављање послова везаних за летење ваздухоплова, нарочито особљу земаљских послова, особљу које ради на пословима оперативне контроле, особљу које архивира податке и планира посаду.

OR.OPS.300. AWC Услови у погледу документације

- (а) Оператер мора да изради приручнике и друга документа, као и њихове измене и допуне.
(б) Оператер мора, без одлагања, да обезбеди оперативне инструкције и друге информације оперативном особљу.

**Одељак V
Летачка посада**

**Глава 1
Опште одредбе**

OR.OPS.015.FC Састав летачке посаде

- (а) Састав и број чланова летачке посаде одређен је у приручнику за управљање ваздухопловом (AFM) или другом једнако ваљаном документу ваздухоплова или се одређује у зависности од оперативних ограничења ваздухоплова, а наводи се у оперативном приручнику.
(б) Летачка посада, ако то захтева врста лета, обухвата додатне чланове чији број не може да буде мањи од броја који је прописан у оперативном приручнику.
(ц) Чланови летачке посаде морају да имају важећу дозволу и одговарајуће важеће овлашћење.
(д) Члан летачке посаде, у току лета, може да повери обављање својих дужности другом одговарајуће оспособљеном члану летачке посаде.

OR.OPS.020.FC Одређивање вође ваздухоплова

- (а) Оператер је дужан да за сваки лет одреди вођу ваздухоплова.
(б) Услови које мора да испуни вођа ваздухоплова:
1) да има летачко искуство прописано у оперативном приручнику;
2) изузев ако се ради о летењу балоном:
i) поседује одговарајуће знање о рути или о области у којој лети, о аеродромима, средствима и поступцима који се користе,
ii) да је у последњих 12 месеци летео на рути или у области, да познаје аеродроме, средства и поступке које се користе, ако се ради о пружању услуга из ваздуха;
3) да је, у случају вишечлане посаде, завршио обуку за вођу ваздухоплова, у складу са програмом обуке који је наведен у оперативном приручнику.

OR.OPS.025.FC Инжењер летач

Ако је у поступку сертификације ваздухоплова предвиђено место за инжењера летача, летачка посада обухвата и инжењера летача који је одговарајуће оспособљен у складу са прописом о дозволама и центрима за обуку инжењера летача.

OR.OPS.030.FC Управљање радом чланова посаде (Crew Resource Management, CRM)

Изузев ако се ради о летењу балоном:

- (а) члан вишечлане летачке посаде мора да заврши одговарајућу обуку за управљање радом чланова посаде која је наведена у оперативном приручнику;
(б) обука за управљање радом чланова посаде је саставни део обуке за тип ваздухоплова, прелазне обуке и обуке за вођу ваздухоплова.

OR.OPS.035.FC Прелазна обука

- (a) Члан летачке посаде, изузев пилота балона, мора да заврши прелазну обуку:
- 1) ако прелази са једног на други тип или класу ваздухоплова за који се захтева обука за стицање овлашћења за летење на другом типу или класи;
 - 2) ако почне да ради код другог оператера.
- (б) Прелазна обука обухвата обуку за коришћење опреме ваздухоплова.

OR.OPS.040.FC Обука за разлике и обука упознавања

- (a) Члан летачке посаде мора да заврши обуку за разлике или обуку упознавања, ако се то налаже прописом о дозволама пилота авиона, пилота хеликоптера и инжењера летача, ако се промени опрема или поступци на типовима или варијантама ваздухоплова на којима лети;
- (б) програм обуке за разлике и обуке упознавања прописани су у оперативном приручнику.

OR.OPS.045.FC Периодична обука

Члан летачке посаде мора да заврши периодичну обуку на ваздухоплову и обуку на земаљи за тип или варијанту ваздухоплова на коме лети, која обухвата и обуку за руковање безбедносном опремом и опремом која се користи у случају нужде.

OR.OPS.050.FC Оспособљеност пилота да ради на било ком пилотском седишту

Члан летачке посаде који може да лети на било ком пилотском седишту мора да заврши одговарајућу обуку и проверу, по програму прописаном у оперативном приручнику.

OR.OPS.055.FC Летење на више од једног типа или варијанти ваздухоплова

- (a) Члан летачке посаде који лети на више од једног типа или варијанти ваздухоплова мора да испуни услове прописане у овом одељку за сваки тип, односно варијанту ваздухоплова, изузев ако је Директорат одобрио примену олакшица на основу претходних обука, провера и скорашњег искуства.
- (б) Ако члан посаде лети на више од једног типа или варијанти ваздухоплова, поступци и ограничења у коришћењу ваздухоплова морају да буду прописани у оперативном приручнику.

OR.OPS.060.FC Спровођење обуке

Обука се спроводи:

- (a) у складу са програмом обуке прописаним у оперативном приручнику;
- (б) од стране стручно оспособљеног особља. У случају обуке која се спроводи у току лета и обуке на уређају за симулирање лета, уређај за симулирање лета мора да има одговарајуће уверење о градацији издато у складу са *JAR FSTD A* или *JAR FSTD H*, а особље које врши обуку и спроводи провере мора да поседује овлашћење у складу са прописом о дозволама пилота авиона, пилота хеликоптера и инжењера летача.

Глава 2**Додатни захтеви за оператере који пружају услуге из ваздуха****OR.OPS.240.FC Периодична обука и провера – провера стручности коју врши оператер**

- (a) Члан летачке посаде дужан је да сваке године обави проверу стручности која се односи на спровођење уобичајених поступака коју врши оператер, ванредних поступака и поступака у случају нужде, укључујући и посебне захтеве који су саставни део оперативног приручника;
- (б) посебан значај имају летови које се обављају по правилима за инструментално летење (*IFR*) и летови који се обављају ноћу;

- (ц) Рок важења провере стручности је 12 месеци, рачунајући од краја месеца у коме је провера обављена. Ако је провера обављена у последња три месеца важења претходне провере, рок важења нове провере тече од дана истицања претходне провере.

Одељак VI Кабинска посада

OR.OPS.005.CC Област примене

У овом одељку су прописани захтеви које мора да испуни оператер који користи ваздухоплов са кабинском посадом.

Глава 1 Заједнички захтеви

OR.OPS.105.CC Број и састав чланова кабинске посаде

- (а) Ваздухоплов чији је највећи одобрени број седишта за смештај лица 19 и више, којим се превози бар једно лице, мора да има најмање једног члана кабинске посаде.
- (б) Минимални број чланова кабинске посаде се састоји од најмање једног члана на сваких 50 уграђених седишта или остатак до 50 уграђених седишта за смештај лица која се превозе у истој кабини ваздухоплова.
- (ц) Ако се кабинска посада састоји од више чланова, оператер је дужан да одреди старијег члана кабинске посаде који је одговоран вођи ваздухоплова.

OR.OPS.110.CC Услови које мора да испуњава члан кабинске посаде

- (а) Члан кабинске посаде мора да испуни следеће услове:
- (1) да има најмање 18 година;
 - (2) да има лекарско уверење којим се потврђује да је здравствено способан за обављање дужности;
 - (3) да је завршио обуку прописану у оперативном приручнику;
 - (4) да је оспособљен за обављање дужности према поступцима прописаним у оперативном приручнику.
- (б) Чланови кабинске посаде и њихова улога морају да буду јасно препознатљиви за лица која се превозе ваздухопловом.

OR.OPS.115.CC Обука и провера

- (а) Оператер је дужан да пропише детаљан програм обуке кабинског особља у складу са захтевима из овог одељка;
- (б) обука се састоји из теоријског и практичног дела који укључује индивидуалне и групне вежбе;
- (ц) обуку и проверу члана кабинске посаде врше стручно оспособљена лица која имају одговарајуће искуство;
- (д) провера стручности члана кабинске посаде врши се за све обуке, изузев за обуку из области управљања радом чланова посаде.

OR.OPS.120.CC Основна обука у погледу безбедности

Лицу које намерава да обавља дужности у ваздухоплову оператер је дужан да обезбеди основну обуку у погледу безбедности, изузев ако то лице већ поседује дозволу кабинског особља.

OR.OPS.125.CC Обука за тип ваздуоплова и обука за разлике

- (a) Кабинско особље мора да заврши обуку за тип ваздуоплова у складу са ставом (ц) овог члана:
- (1) пре него што први пут буде одређено за члана кабинске посаде;
 - (2) пре него што први пут буде одређено за члана кабинске посаде на другом типу ваздуоплова.
- (б) Члан кабинске посаде мора да заврши обуку за разлике, у складу са ставом (ц) овог члана:
- (1) пре него што први пут буде одређен за члана кабинске посаде на другој варијанти истог типа ваздуоплова;
 - (2) пре него што први пут буде одређен за члана кабинске посаде на типу ваздуоплова који има другачију опрему или има исту опрему чији је распоред у ваздуоплову другачији или су поступци у уобичајеним ситуацијама и ситуацијама у случају нужде за ваздуоплов за који се обучава различити у односу на поступке за тип или варијанту ваздуоплова за који је обучен.
- (ц) Обука за тип ваздуоплова и програм обуке за разлике обухватају:
- (1) обуку и вежбу на одговарајућем уређају за обуку или у ваздуоплову;
 - (2) обуку у погледу стандардних оперативних поступака оператера, пре него што кабинско особље први пут ступи на дужност;
 - (3) теме које су специфичне за одређени тип ваздуоплова:
 - (i) опис конфигурације кабине у којој се превозе лица;
 - (ii) место на које је смештена преносива безбедносна опрема и начин употребе преносиве безбедносне опреме која се налази у кабини ваздуоплова за који се врши обука;
 - (iii) поступци које је оператер прописао за уобичајене ситуације и у случају нужде;
 - (iv) информисање лица која се превозе, демонстрација поступака који се примењују у непредвиђеним околностима и контрола над масом лица која се превозе;
 - (v) поступци и употреба опреме у случају појаве ватре и дима у кабини ваздуоплова;
 - (vi) поступци за брзо напуштање ваздуоплова;
 - (vii) поступци у случају изненадне онеспособљености члана летачке посаде;
 - (viii) обука у погледу управљања радом чланова посаде.

OR.OPS.130.CC Лет за упознавање ваздуоплова

Оператер је дужан да обезбеди да кабинско особље, по завршетку обуке за тип или за варијанту ваздуоплова, пре него што почне да лети као члан кабинске посаде, обави лет у циљу упознавања ваздуоплова.

OR.OPS.135.CC Периодична обука

- (a) Програм периодичне обуке се прописује за сваки тип ваздуоплова и садржи инструкције за поступање члана кабинске посаде у уобичајеним ситуацијама и поступање у случају нужде, као и одговарајуће вежбе.
- (б) Периодична обука се спроводи сваких 12 месеци. Програм обуке мора да буде у складу са захтевима из овог одељка и обухвата следеће теме за сваки тип или варијанту ваздуоплова:
- (1) место на којем је смештена и начин употребе безбедносне опреме и опреме у случају нужде која се налази у ваздуоплову;
 - (2) размештај терета у кабини за превоз лица;

- (3) информисање чланова летачке посаде о уоченој контаминацији површина ваздухоплова;
 - (4) поступци у случају нужде;
 - (5) поступци за брзо напуштање ваздухоплова;
 - (6) примери удеса и незгода из праксе;
 - (7) управљање радом чланова посаде;
 - (8) медицински аспект и пружање прве помоћи;
 - (9) поступање у случају угрожавања обезбеђивања.
- (ц) Сваке три године члан кабинске посаде мора да заврши следећу обуку:
- (1) стварно гашење пожара уз употребу опреме која се налази у кабини ваздухоплова;
 - (2) поступак у случају изненадне онеспособљености члана летачке посаде;
 - (3) употребу пиротехничких средстава (стварна употреба или показна употреба);
 - (4) показну употребу чамаца за спасавање, ако су уграђени у ваздухоплов;
 - (5) рад са вратима, излазима и прозорима у пилотској кабини.

OR.OPS.140.CC Освежење знања

- (а) Члан кабинске посаде који у току важења дозволе није обављао дужности члана кабинске посаде више од шест месеци, мора да обави обуку освежења знања;
- (б) Члан кабинске посаде који у последњих шест месеци није обављао дужности члана кабинске посаде на одређеном типу ваздухоплова, пре него што почне да обавља дужности на том типу ваздухоплова мора да обави:
 - (1) обуку освежења знања за одређени тип ваздухоплова у складу са условима прописаним у ставу (ц) овог члана;
 - (2) лет на два сектора, под надзором, у циљу упознавања.
- (ц) Програм обуке у циљу освежења знања за сваки тип ваздухоплова обухвата следеће теме:
 - (1) поступци у случају нужде;
 - (2) поступци за брзо напуштање ваздухоплова;
 - (3) рад са вратима и излазима који се користе у уобичајеним ситуацијама и вратима и излазима која се користе у случају нужде;
 - (4) показна вежба употребе свих других излаза;
 - (5) упознавање са местом у ваздухоплову на коме се налази безбедносна опрема и опрема која се користи у случају нужде и руковање том опремом.

**Одељак VII
Техничко особље**

OR.OPS.005.TC Област примене

- (а) У овом одељку прописани су услови које мора да испуни техничко особље које учествује у пружању услуга из ваздуха (у даљем тексту: техничко особље) које обавља одређене задатке у ваздухоплову.
- (б) Техничко особље одређује оператер у циљу пружања помоћи пилоту који лети, ако се користи посебна опрема која је уграђена у ваздухоплов.

OR.OPS.015.TC Услови које мора да испуњава техничко особље

- (а) Техничком особљу могу да буду додељене дужности ако:
 - (1) има више од 18 година;
 - (2) је физички и психички способно за обављање тих дужности;
 - (3) је здравствено способно за обављање тих дужности;
 - (4) је завршило обуку наведену у оперативном приручнику, прописану у овом одељку;

- (5) је обављена провера његове стручности.

OR.OPS.020.TC Основна обука и обука везана за тип ваздухоплова

Пре него што буде одређено за техничко особље, оно је дужно да:

- (a) заврши основну обуку, укључујући одговарајућу обуку за CRM;
- (б) заврши обуку у ваздухоплову којом се упознаје са:
 - (1) местом на ком се налази безбедносна опрема и опрема за преживљавање, као и са употребом те опреме;
 - (2) поступањем у уобичајеним ситуацијама и ситуацијама у случају нужде;
 - (3) опремом која се користи за обављање посебних задатака.

OR.OPS.025.TC Обука за тип ваздухоплова и обука за разлике

Техничко особље је дужано да заврши:

- (a) обуку за тип ваздухоплова која укључује одговарајућу обуку за CRM, ако почне да ради код другог оператера или ако промени тип или класу ваздухоплова;
- (б) обуку за разлике ако се промени опрема ваздухоплова или поступци који се примењују за одговарајући тип или варијанту ваздухоплова. Оператер мора да пропише у оперативном приручнику у којим случајевима је неопходна обука за разлике.

OR.OPS.030.TC Лет за упознавање

После завршене обуке за тип ваздухоплова или прелазне обуке, техничко особље мора да присуствује на лету у циљу упознавања, пре него што почне да обавља дужности техничког особља.

OR.OPS.035.TC Периодична обука

- (a) Техничко особље је дужано да сваке године заврши периодичну обуку за тип ваздухоплова и за опрему коју користи. Обука за CRM је саставни део периодичне обуке.
- (б) Периодична обука се састоји од теоријске обуке, практичне обуке и праксе.

OR.OPS.040.TC Обука за освежење знања

Техничко особље које шест месеци није обављало дужности на одговарајућем типу ваздухоплова је дужно да обави обуку освежења знања, у зависности од типа ваздухоплова и опреме коју користи.

OR.OPS.045.TC Провера

- (a) По завршетку обуке, техничко особље мора да обави проверу којом се потврђује оспособљеност за поступање у уобичајеним ситуацијама и поступање у случају нужде.
- (б) Обуку и проверу врше оспособљена лица која имају потребно искуство у погледу обуке, односно провере коју спроводе.

Прилог II

ТЕХНИЧКИ УСЛОВИ КОЈЕ МОРА ДА ИСПУЊАВА ОПЕРАТЕР КОЈИ ПРУЖА УСЛУГЕ ИЗ ВАЗДУХА И ОПЕРАТЕР КОЈИ ВРШИ ПРЕВОЗ ЗА СОПСТВЕНЕ ПОТРЕБЕ

Одељак I Опште одредбе

OPS.GEN.001 **Надлежни орган за надзор**

- (a) За оператере који обављају превоз за сопствене потребе ваздухопловима који нису сложени моторни ваздухоплови, надлежни орган је ваздухопловна власт државе у чији је регистар ваздухоплов уписан.
- (б) За оператере који пружају услуге из ваздуха и оператере који обављају превоз за сопствене потребе сложеним моторним ваздухопловом, надлежни орган је ваздухопловна власт државе на чијој територији оператер има главно седиште.

OPS.GEN.015 **Права и дужности вође ваздухоплова**

ВАЗДУХОПЛОВИ

- (a) Вођа ваздухоплова је одговоран:
 - (1) за поступање у свим фазама лета сложеног моторног ваздухоплова приликом превоза за сопствене потребе;
 - (2) за поступање према оперативним поступцима и листама провере;
 - (3) за одбијање да обави лет ако утврди да постоје одступања од оперативних ограничења из прописа о основним правилима у области цивилног ваздухопловства и надлежностима Европске агенције за безбедност ваздушног саобраћаја;
 - (4) да, ако су могућности чланова посаде за обављања њихових дужности значајно смањене услед умора, болести или недостатка кисеоника, не дозволи да лет започне или да се настави после најближег одговарајућег аеродрома на који може да слети;
 - (5) за улазак лица која нису чланови посаде у пилотску кабину или, у случају балона, у одељак за пилота;
 - (6) за лет ваздухоплова чија опрема није у исправном стању, а лет се обавља у складу са листом одступања од конфигурације (*CDL*) или листом минималне исправности опреме ваздухоплова (*MEL*);
 - (7) за бележење података о коришћењу ваздухоплова и уоченим кваровима на ваздухоплову у техничку књигу ваздухоплова или налог за лет.
- (б) Вођа ваздухоплова може да одбије да превезе лице или терет који могу да утичу на безбедност ваздухоплова и лица која се у њему налазе и може да искрца такво лице или да истовари такав терет.
- (ц) Вођа ваздухоплова мора, у што краћем року, да обавести пружаоца услуга у ваздушном саобраћају о постојању опасности која може да утиче на безбедност лета другог ваздухоплова.
- (д) Изузетно од *OPS.GEN.015(a)(4)*, када лет обавља вишечлана посада, вођа ваздухоплова може да настави лет после најближег одговарајућег аеродрома, ако су прописани поступци којима се ублажавају разлози за настанак умора, болести и недостатак кисеоника.

БАЛОНИ

- (е) Вођа ваздухоплова је, поред прописаног у ставовима (a), (б), (ц) и (д) овог члана, одговоран:

- (1) за претполетно информисање лица која учествују у поступку надувавања, односно издувавања балона;
- (2) да обезбеди да ни једно лице не пуши у балону или у његовој непосредној близини;
- (3) да обезбеди да лица која учествују у поступку надувавања или издувавања балона носе одговарајућу заштитну одећу.

OPS.GEN.020 Дужности чланова посаде

- (a) Дужности које се односе на безбедност ваздухоплова и лица која се у њему налазе, чланови посаде морају да обављају у складу са прописаним условима и условима наведеним у оперативном приручнику.
- (б) У критичним фазама лета чланови посаде морају да седе на седиштима која су предвиђена за посаду и морају да предузимају поступке у циљу безбедног одвијања лета.
- (ц) Чланови летачке посаде морају да буду везани безбедносним појасом док седе на седиштима која су превиђена за летачку посаду.
- (д) За командама ваздухоплова, у току лета, мора да буде бар један члан летачке посаде.
- (е) Члан летачке и кабинске посаде који обавља дужности члана посаде код више оператера мора да:
 - (1) испуњава прописане услове у погледу времена летења, радног времена и времена одмора;
 - (2) обавести оператере код којих обавља дужности члана посаде о времену летења, радном времену и времену одмора које је остварио код другог оператера;
 - (3) води евиденцију о времену летења, радном времену и времену одмора које је остварио код свих оператера код којих ради, на прописан начин;
 - (4) покаже оператеру, на његов захтев, пре започињања летачке дужности, евиденцију о времену летења, радном времену и времену одмора.
- (ф) Члан посаде не сме да обавља своје дужности ако је уморан или је у таквом психо-физичком стању да је неспособан за њихово правилно обављање.
- (г) Члан посаде мора да обавести вођу ваздухоплова о:
 - (1) свакој грешци, квару и неисправности опреме за које сматра да би могли да утичу на пловидбеност ваздухоплова или на безбедно обављање лета, укључујући и опрему која се користи у случају нужде;
 - (2) незгодама које су угрозиле или су могле да угрозе безбедност лета ваздухоплова.

OPS.GEN.025 Коришћење истог језика

Чланови посаде морају да комуницирају на истом језику.

OPS.GEN.030 Превоз опасног терета

- (a) Превоз опасног терета ваздушним путем обавља се у складу са важећим издањем Техничких инструкција који се непосредно примењују.
- (б) Опасани терет може да превози само оператер који поседује одобрење издато у складу са *OPS.SPA.DG*, изузев ако:
 - (1) опасни терет који се превози није предмет Техничких инструкција;
 - (2) је опасни терет саставни део ваздухоплова или је део опреме која мора да се налази у ваздухоплову;
 - (3) се присуство опасног терета у ваздухоплову захтева за посебне сврхе;
 - (4) опасни терет носе лица која се налазе у ваздухоплову, у складу са Техничким инструкцијама;
 - (5) се опасани терет налази у пртљагу који се превози одвојено од његовог власника.

- (ц) Оператер је дужан да предузме неопходне мере предострожности како би спречио ненамеран превоз опасног терета.
- (д) Оператер мора, без одлагања, у складу са Техничким инструкцијама, да поднесе Директорату и надлежном органу државе у којој су се удес или незгода десили пријаву о:
 - (1) незгоди и удесу који су изазвани присуством опасног терета у ваздухоплову;
 - (2) непријављеном или погрешно пријављеном опасном терету који је откривен у терету који се превози ваздухопловом.

Одељак II

Оперативни поступци

OPS.GEN.100 Лед и други контаминирајући материјал

- (а) У тренутку започињања лета на спољашњим површинама ваздухоплова не сме да буде наслага леда и другог контаминирајућег материјала који могу негативно да утичу на перформансе ваздухоплова или на његову управљивост.
- (б) Оператер мора да примењује поступке одлеђивања на земљи, као и поступке којима се спречава залеђивање ако, на основу прегледа површине ваздухоплова и временских услова, сматра да је то неопходно.

OPS.GEN.105 Симулирање ванредних ситуација у току лета

Оператер, док пружа одређену услугу за коју је овлашћен, не сме у циљу обуке да симулира ванредне поступке и поступке у случају нужде и не сме да користи вештачки створене инструменталне метеоролошке услове.

OPS.GEN.110 Превоз лица

ВАЗДУХОПЛОВИ

- (а) У делу ваздухоплова који није намењен за смештај лица не сме да се налази ни једно лице, изузев ако је то неопходно ради спровођења поступака којима се остварује безбедност ваздухоплова, животиња или терета који се налазе у њему.

АВИОНИ И ХЕЛИКОПТЕРИ

- (б) Лица која се превозе морају да буду смештена тако да, у случају брзог напуштања авиона, односно хеликоптера, не отежавају брзо напуштање и могу да помогну члановима посаде и другим лицима при брзом напуштању авиона, односно хеликоптера.
- (ц) Пре, и у току таксирања, полетања и слетања, и кад год сматра да је то у интересу безбедности, вођа ваздухоплова, је дужан да омогући да лица у авиону или хеликоптеру седе на седиштима на којима је уграђен безбедносни појас и рамени део, изузев када искачу падобранаци.

ХЕЛИКОПТЕРИ

- (д) Оператер који користи хеликоптер мора да одреди седишта на која могу да се сместе једно одрасло лице и једно дете, до две године старости, које је везано додатном везом (безбедносни појас).

OPS.GEN.115 Информисање лица у ваздухоплову

Лица у ваздухоплову морају да буду информисана о томе где се налазе излази за случај нужде и да буду упозната са начином њихове употребе, као и начином употребе безбедносне опреме и опреме која се користи у нужди.

OPS.GEN.120 Обезбеђивање кабине и бифеа ваздухоплова

- (a) Пре, и у току таксирања, полетања и слетања ваздухоплова сви излази и путеви према излазу морају да буду проходни.
- (б) Пре, и у току таксирања, полетња и слетања ваздухоплова, и кад год је то потребно ради безбедности лета, вођа ваздухоплова је дужан да обезбеди да опрема бифеа и терет који се налазе у кабини ваздухоплова буду смештени тако да њихов положај не може да се промени, изузев, у случају хеликоптера, ако то одобри вођа ваздухоплова.

OPS.GEN.125 Преносиви електронски уређаји

У ваздухоплову не смеју да се користе преносиви електронски уређаји који могу да утичу на перформансе ваздухоплова и на рад опреме ваздухоплова.

OPS.GEN.135.A Таксирање авиона

Авион може да таксира по маневарским површинама аеродрома ако је лице које се налази за командама оспособљено за таксирање.

OPS.GEN.140.H Покретање ротора

Ротор хеликоптера може, у циљу обављања лета, да покрене само оспособљени пилот који се налази за командама хеликоптера.

OPS.GEN.145 Употреба аеродрома

Оператер може да користи аеродром који одговара типу ваздухоплова и врсти лета.

OPS.GEN.147 Оперативни минимуми за летове који се обављају по правилима за визуелно летење (VFR)

- (a) Летови који се обављају по правилима за визуелно летење (VFR) обављају се у складу са вредностима наведеним у Табели број 1.

Табела број 1 – Минималне вредности видљивости за летове који се обављају по правилима за визуелно летење (VFR)

Класа ваздушног простора	A, B, C, D и E*	F	G
		Преко 900 m (3000 ft) AMSL или преко 300 m (1000 ft) изнад терена, у зависности шта је веће	До 900 m (3000 ft) AMSL или 300 m (1000 ft) изнад терена, у зависности шта је веће
Растојање до облака	1500 m хоризонтално 300 m (1000 ft) вертикално		Ван облака и стално видљив са земље
Видљивост неопходна за обављање лета	8000 m или преко 3050 m AMSL 5000 m испод 3050 m (10000 ft) AMSL**		5000 m***

- * минималне вредности за визуелне метеоролошке услове (*VMC*) за класу А ваздушног простора су дате као смернице и не утичу на прихватање летова који се обављају по правилима за визуелно летење (*VFR*) у класи А ваздушног простора;
- ** ако је прелазна висина нижа од 3050 *m* (10000 *ft*) *AMSL* ниво лета *FL100* одговара висини од 10000 *ft*;
- *** видети (ц)(1).

- (б) Лет који се обавља по правилима за визуелно летење под посебним условима (*SVFR*) не сме да започне ако је видљивост мања од 3000 *m* и не сме да се обавља ако је видљивост мања од 1500 *m*.

ХЕЛИКОПТЕРИ

- (ц) Хеликоптер може да лети ако је видљивост већа од:
- (1) 1500 *m*, ако се лет обавља у току дана. Изузетно, ако хеликоптер врши маневар у близини земље у краћем временском периоду, при брзини која омогућава да пилот на време види остали саобраћај који се налази у његовој близини и друге препреке како би могао да избегне судар, видљивост може да износи 800 *m*.
 - (2) 5000 *m*, ако се лет обавља у току ноћи.
- (д) Ако се у ваздушном простору класе *G* лети између два хелидрома који се налазе на растојању до 10 *nm*, изнад водене површине, летови који се обављају по правилима за визуелно летење (*VFR*) се обављају у складу са условима наведеним у Табели број 2.

Табела број 2 – Минималне вредности видљивости неопходне за летење између хелидрома који се налазе у класи *G* ваздушног простора

	Дан		Ноћ	
	Висина*	Видљивост	Висина*	Видљивост
Лет са једним пилотом	300 <i>ft</i>	3000 <i>m</i>	500 <i>ft</i>	5000 <i>m</i>
Лет са два пилота	300 <i>ft</i>	2000 <i>m</i> **	500 <i>ft</i>	5000 <i>m</i> ***

- * Висина базе облака мора да је таква да се лет на наведеној висини обави тако да хеликоптер не улази у облак;
- ** хеликоптери могу да лете ако је видљивост испод 800 *m*, а аеродром/хелидром одредишта, односно аеродром/хелидром на рути је стално видљив;
- *** хеликоптери могу да лете ако је видљивост испод 1500 *m*, а аеродром/хелидром одредишта, односно аеродром/хелидром на рути је стално видљив.

OPS.GEN.150 **Оперативни минимуми за летове који се обављају по правилима за инструментално летење (*IFR*)**

- (а) Оператер је дужан да одреди оперативни минимум за сваки аеродром са кога полеће, аеродром одредишта и алтернативни аеродром. Оперативни минимум мора да:
- (1) буде већи од минимума који је одредила држава на чијој се територији налази аеродром. Изузетно, ваздухопловна власт државе на чијој територији се налази аеродром може да одобри коришћење мањег минимума;
 - (2) посебно одобри Директорат, у складу са *SPA.LVO*.

- (б) Оператер мора да користи већи оперативни минимум аеродрома од оног који је наведен у ставу (а) овог члана, ако то захтева надлежни орган државе на чијој територији се налази аеродром.
- (ц) Оперативни минимуми за прилаз и слетање користе се ако:
 - (1) је неопходна опрема на земљи исправна;
 - (2) је неопходна опрема ваздухоплова исправна;
 - (3) су испуњени захтеви који се односе на перформансе ваздухоплова;
 - (4) је посада оспособљена за одређену врсту прилаза и слетања.
- (д) При одређивању оперативних минимума аеродрома за прилаз и слетање, оператер мора да узме у обзир:
 - (1) перформансе и карактеристике ваздухоплова;
 - (2) састав, оспособљеност и искуство летачке посаде;
 - (3) димензије и карактеристике подручја завршног прилаза и полетања за одређену полетно-слетну стазу;
 - (4) податак о томе да ли су доступна и одговарајућа визуелна средства или средства неопходна за инструментални прилаз на земљи и особине тих средстава;
 - (5) опрему ваздухоплова која се користи за навигацију и контролу путање лета у полетању, прилазу, равнању, слетању, ротацији и неуспелом прилазу;
 - (6) могућност надвишавања препрека у прилазу, неуспелом прилазу и подручју пењања у ванредним ситуацијама;
 - (7) висину која је неопходна за безбедно надвишавање препрека при инструменталном прилазу;
 - (8) начин на који се одређују и изражавају метеоролошки подаци;
 - (9) начин извођења завршног прилаза.

OPS.GEN.155 Избор алтернативног аеродрома

АЛТЕРНАТИВНИ АЕРОДРОМ ЗА АЕРОДРОМ ПОЛЕТАЊА

АВИОНИ

- (а) Алтернативни аеродром за аеродром полетања мора да буде наведен у плану лета, ако су временски услови на аеродрому полетања на граници или испод границе оперативног минимума за слетање на аеродром или ако повратак на аеродром полетања није могућ из других разлога.
- (б) Алтернативни аеродром за аеродром полетања може да се налази на растојању од аеродрома полетања које авион пређе за:
 - (1) 1 сат лета, при брзини крстарења са једним мотором – за авионе са два мотора;
 - (2) 2 сата лета, при брзини крстарења са једним неисправним мотором – за авионе са три и више мотора.
- (ц) За аеродром који је одређен као алтернативни аеродром за аеродром полетања неопходно је да метеоролошке информације указују да ће у време у којем је планирано његово коришћење услови на њему бити на граници оперативног минимума за слетање одређеног за тај аеродром, или бољи.

АЛТЕРНАТИВНИ АЕРОДРОМ ЗА АЕРОДРОМ ОДРЕДИШТА

- (д) За летове који се обављају по правилима за инструментално летење (*IFR*) мора да буде одређен најмање један алтернативни аеродром за аеродром одредишта који мора да буде наведен у плану лета, изузев:

- (1) за авионе, ако трајање лета и доступне метеоролошке информације указују да у очекивано време доласка на аеродром одредишта, као и у одређено време пре и после планираног времена слетања, прилаз и слетање могу да се обаве по условима метеоролошке видљивости (*VMC*);
- (2) за хеликоптере, важеће метеоролошке информације које су доступне 2 сата пре и 2 сата после планираног слетања, указују да:
 - (i) је база облака најмање 130 *m* (400 *ft*) изнад минималне вредности за инструментални прилаз;
 - (ii) је видљивост најмање 1500 *m* већа од минималне вредности, у зависности од поступка који се примењује;
- (3) ако је место на које се планира слетање изоловано:
 - (i) не постоји одговарајући алтернативни аеродром;
 - (ii) је поступак инструменталног прилаза одређен за аеродром који је планиран за слетање;
 - (iii) за авионе, важеће метеоролошке информације које су доступне 2 сата пре и 2 сата после планираног времена слетања, указују да:
 - (a) је база облака најмање 300 *m* (1000 *ft*) изнад минимума који је одређен за инструментални прилаз;
 - (b) је видљивост најмање 5500 *m* или 4000 *m* већа од минимума који је одређен у складу са поступком за одређивање оперативног минимума аеродрома;
 - (iv) за хеликоптере, ако је одређена тачка после које нема повратака (*PNR*) за аеродром одредишта који се налази на копну.

OPS.GEN.160 Поступци одласка и прилаза

- (a) Оператер мора да примењује поступке у одласку и прилазу које је прописала држава на чијој територији се налази аеродром, изузев ако је та држава одобрила примену других поступака.
- (b) Вођа ваздухоплова може да прихвати одобрење контроле летења да одступи од објављеног поступка у доласку или у одласку, ако се при томе надвишавају препреке према условима у којима се лети. Завршни прилаз мора да се изведе по правилима за визуелно летење (*VFR*) или у складу са објављеним поступцима за прилаз.

OPS.GEN.165 Смањење буке

Оперативни поступци се прописују узимајући у обзир могућности за смањење буке.

OPS.GEN.170 Минималне висине за надвишавање терена – летови који се обављају по правилима за инструментално летење (*IFR*)

Висина лета ваздухоплова који лети по правилима за инструментално летење (*IFR*) мора да буде таква да омогућава надвишавање терена.

OPS.GEN.175 Минималне висине лета

Ваздухоплов не сме да лети на висинама које су ниже од минималних висина које је прописао надлежни орган државе у чијем ваздушном простору се лети, изузев у случају:

- (a) полетања и слетања;
- (b) показног лета на којем се снижаваће висине врши у складу са поступцима које је прописала та држава, а оператер демонстрира да летење на тим висинама не ствара опасност за лица или имовину који се налазе на земљи.

OPS.GEN.180 Руте и подручја летења

Лет мора да се обавља у складу са ограничењима која се односе на руте или подручја у којима се лети, а које је одредила држава у чијем се ваздушном простору лети.

OPS.GEN.185 Метеоролошки услови

- (a) Вођа ваздухоплова не сме да започне или да настави лет по правилима за визуелно летење (*VFR*), изузев ако последње доступне метеоролошке информације указују да ће временски услови дуж руте и на аеродрому слетања, у одређено време бити на граници за летење по правилима за визуелно летење (*VFR*) или изнад ње.
- (б) Летови који се обављају по правилима за инструментално летење (*IFR*) могу да започну или да се наставе ка аеродрому одредишта, ако последње доступне метеоролошке информације указују да ће, у тренутку слетања, временски услови на аеродрому одредишта, или на бар једном алтернативном аеродрому за аеродром одредишта, бити на граници оперативних минимума или изнад ње.

OPS.GEN.190 Услови за полетање

Пре полетања, вођа ваздухоплова је дужан да провери:

- (a) за ваздухоплове са мотором, доступне информације о временским условима на аеродрому, и услове на полетно-слетној стази, односно подручју завршног прилаза и полетања који се користе у циљу безбедног полетања и одлета;
- (б) да видљивост/видљивост дуж полетно-слетне стазе (*RVR*) и база облака у правцу полетања буду једнаке или веће од примењивих оперативних минимума.

OPS.GEN.195 Услови за прилаз и слетање

Пре започињања прилаза у циљу слетања, за ваздухоплов са мотором, вођа ваздухоплова на основу информација које су му доступне, мора да провери да ли време на аеродрому, услови на полетно-слетној стази, односно подручју завршног прилаза и полетања који су планирани за употребу, утичу на безбедан прилаз, слетање или неуспели прилаз, имајући у виду податаке о перформансама ваздухоплова наведене у приручнику за управљање ваздухопловом (*AFM*) и у оперативном приручнику.

OPS.GEN.200 Започињање и наставак прилаза

- (a) Инструментални прилаз може да се настави на висини испод 1000 *ft* изнад аеродрома у току завршног прилаза, ако је објављена видљивост дуж полетно-слетне стазе (*RVR*) на примењивом минимуму који се односи на полетно-слетну стазу или изнад њега.
- (б) Ако је после проласка висине од 1000 *ft* изнад аеродрома у току завршног прилаза, видљивост дуж полетно-слетне стазе (*RVR*) мања од примењивог минимума, прилаз може да се настави до висине одлуке (*DA/H*) или минималне висине одлуке (*MDA/H*).
- (ц) Прилаз може да се настави испод висине одлуке (*DA/H*) или минималне висине одлуке (*MDA/H*) и да се заврши слетањем, ако на тим висинама пилот уочи и стално види, бар један од следећих визуелних оријентира за полетно-слетну стазу на коју слеће:
 - (1) делове система прилазних светлосних средстава;
 - (2) праг полетно-слетне стазе;
 - (3) ознаке прага полетно-слетне стазе;
 - (4) светла прага полетно-слетне стазе;
 - (5) светла ознаке прага полетно-слетне стазе.

OPS.GEN.205 Гориво и мазиво

- (a) За летове који се обављају по правилима за визуелно летење (*VFR*) и за летове који се обављају по правилима за инструментално летење (*IFR*) мора да буде обезбеђена одређена количина резервног горива у складу са прописом о основним правилима у области цивилног ваздухопловства и надлежностима Европске агенције за безбедност ваздушног саобраћаја.

БАЛОНИ

- (б) За летове који се обављају по правилима за визуелно летење (*VFR*) резервна количина горива мора да буде довољна за најмање 30 минута лета.

АВИОНИ

- (ц) Изузев превоза за сопствене потребе авионима који нису сложени моторни авиони, а који полећу и слећу на исти аеродром, и лете на растојању од 50 *nm* од тог аеродрома, резервна количина горива за летове који се обављају по правилима за визуелно летење (*VFR*) не сме да буде мања од количине горива која је потребна за:
- (1) 30 минута лета на уобичајеној висини крстарења у току дана;
 - (2) 45 минута лета на уобичајеној висини крстарења у току ноћи.
- (д) За летове који се обављају по правилима за инструментално летење (*IFR*) количина резервног горива мора да буде довољна:
- (1) за лет до аеродрома на који је планирано слетање, а затим за лет у трајању од 45 минута, на уобичајеној висини крстарења, ако се не захтева алтернативни аеродром или нема одговарајућег алтернативног аеродрома (нпр. аеродром је изолован и не постоји одговарајући алтернативни аеродром);
 - (2) ако се захтева алтернативни аеродром, за лет до аеродрома на који је планирано слетање, прилаз и поступак неуспелог прилаза и после тога:
 - (i) за лет до одређеног алтернативног аеродрома;
 - (ii) за лет од најмање 45 минута на уобичајеној висини крстарења.

ХЕЛИКОПТЕРИ

- (е) Изузев превоза за сопствене потребе хеликоптерима који нису сложени моторни хеликоптери који полећу и слећу на исти аеродром, а који лете на растојању од 50 *nm* од аеродрома, за летове који се обављају по правилима за визуелно летење (*VFR*) резервна количина горива мора да буде довољна за најмање 20 минута лета при брзини којом се оставрује најбољи долет.
- (ф) За летове који се обављају по правилима за инструментално летење (*IFR*) количина горива у хеликоптеру мора да буде довољна за:
- (1) лет до аеродрома, на који је планирано слетање и после тога за лет у трајању од 30 минута, при брзини чекања на висини од 450 *m* (1500 *ft*) изнад аеродрома одредишта, у условима стандардне температуре, као и за прилаз и слетање, ако се не захтева алтернативни аеродром или не постоји одговарајући алтернативни аеродром (нпр. када је аеродром, изолован и не постоји одговарајући алтернативни аеродром);
 - (2) ако се захтева алтернативни аеродром, прилаз и за неуспели прилаз на аеродром, на који се слеће и после тога за:
 - (i) лет до одређеног алтернативног аеродрома;
 - (ii) лет у трајању од 30 минута, при брзини чекања, на висини од 450 *m* (1500 *ft*) изнад алтернативног аеродрома, у условима стандардне температуре, као и за прилаз и слетање.

OPS.GEN.210 Допуна горива ако се лица укрцавају или искрцавају из ваздухоплова или се налазе у ваздухоплову

- (a) Допуна горива у резервоар балона не сме да се врши ако се лица укрцавају, искрцавају или ако се налазе у балону.
- (б) Допуна горива у резервоаре других ваздухоплова не сме да се врши ако се лица укрцавају или искрцавају или ако се налазе у ваздухоплову, изузев:
 - (1) ако се врши под надзором вође ваздухоплова или другог стручног лица које је спремно да започне и води поступак брзог напуштања ваздухоплова;
 - (2) у случају пружања услуга из ваздуха мора да буде успостављена и да се одржава двосмерна комуникација између стручног лица које надгледа допуну горива и вође ваздухоплова или другог стручно оспособљеног лица.

OPS.GEN.215 Провера количине горива у току лета

Провере количине горива у току лета морају да се врше на сваком лету у једнаким временским интервалима.

OPS.GEN.220.B Оперативна ограничења – балони

- (a) Слетање балоном у току ноћи није дозвољено, изузев у случају нужде.
- (б) Балон може да полети ноћу, ако је обезбеђена довољна количина горива за слетање које ће се обавити у току дана.

OPS.GEN.222 Опажање близине земље

Ако је опажена близина земље, пилот који лети мора одмах да предузме поступке за безбедан наставак лета.

Одељак III

Перформансе и оперативна ограничења ваздухоплова

OPS.GEN.300 Оперативна ограничења

- (a) У свакој фази лета положај тежишта ваздухоплова, изузев балона, оптерећење и маса морају да буду у границама које су одређене у приручнику за управљање ваздухопловом (*AFM*).
- (б) Ваздухоплов мора да се користи у складу с ограничењима у погледу буке.

OPS.GEN.305 Мерење масе ваздухоплова

- (a) Положај тежишта, изузев балона, и маса ваздухоплова, утврђује се стварним мерењем пре него што ваздухоплов почне да се користи.
- (б) Утицај модификација и поправки на масу и положај тежишта мора да буде документован. Ако утицај модификација на масу и положај тежишта ваздухоплова није документован, маса ваздухоплова мора накнадно да се одреди.
- (ц) Маса и положај тежишта сложеног моторног ваздухоплова који се користи за превоз за сопствене потребе и ваздухоплова који се користи за пружање услуга из ваздуха одређује се стварним мерењем у периоду од:
 - (1) највише четири године, ако се користи маса за сваки ваздухоплов појединачно;
 - (2) најмање једном у девет година, ако се користи маса за флоту ваздухоплова.
- (д) Мерење масе врши произвођач ваздухоплова или организација за одржавање ваздухоплова која је одобрена у складу са прописом о обезбеђивању континуиране пловидбености ваздухоплова и ваздухопловних производа, делова и уређаја и о одобравању организација и особља који се баве овим пословима .

OPS.GEN.310**Одређивање масе и положаја тежишта ваздухоплова – сложени моторни ваздухоплови који се користе за превоз за сопствене потребе и ваздухоплови који се користе за пружање услуга из ваздуха****СЛОЖЕНИ МОТОРНИ ВАЗДУХОПЛОВИ КОЈИ СЕ КОРИСТЕ ЗА ПРЕВОЗ ЗА СОПСТВЕНЕ ПОТРЕБЕ И ВАЗДУХОПЛОВИ КОЈИ СЕ КОРИСТЕ ЗА ПРУЖАЊЕ УСЛУГА ИЗ ВАЗДУХА**

- (a) Оператер који користи сложени моторни ваздухоплов за сопствене потребе или оператер који користи ваздухоплов за пружање услуга из ваздуха мора да одреди масу и положај тежишта ваздухоплова. Одређивање масе ваздухоплова обухвата:
- (1) одређивање суве оперативне масе ваздухоплова и одговарајућег положаја тежишта;
 - (2) одређивање масе терета који се превози;
 - (3) одређивање масе горива у ваздухоплову;
 - (4) одређивање оптерећења ваздухоплова које мора да буде под надзором стручно оспособљеног особља;
 - (5) распоред терета у ваздухоплову;
 - (6) одређивање масе на полетању и слетању и масе ваздухоплова без горива;
 - (7) положај тежишта ваздухоплова;
 - (8) израду и чување документације.
- (б) Документ о маси и положају тежишта ваздухоплова који је израђен електронским путем мора да буде такав да чланови летачке посаде могу да га умножавају.

ВАЗДУХОПЛОВИ КОЈИ СЕ КОРИСТИ ЗА ПРУЖАЊЕ УСЛУГА ИЗ ВАЗДУХА

- (ц) Документација која се користи за одређивање масе и положаја тежишта ваздухоплова који се користи за пружање услуга из ваздуха мора да се припреми пре лета и мора да садржи податак о количини и маси терета и његовом распореду у ваздухоплову.

OPS.GEN.315**Перформансе ваздухоплова – опште одредбе**

- (a) Ваздухоплов може да се користи ако његове перформансе одговарају врсти лета, ограничењима која су у вези с летом, ваздушном простору у коме се лети или аеродрому са ког се полеће, односно слеће, узимајући у обзир прецизност навигационих карата које се користе.
- (б) Изузев у циљу полетања и слетања на одобрени аеродром, ваздухоплов може да лети изнад градова и насељених места или изнад отворених скупова лица само ако, у случају отказа погонске групе, може безбедно да слети, без опасности за лица која се налазе у њему, као и за лица која се налазе на земљи.

OPS.GEN.320.A**Полетање – сложени моторни авиони којима се врши превоз за сопствене потребе и авиони којима се пружају услуге из ваздуха****СЛОЖЕНИ МОТОРНИ АВИОНИ КОЈИМА СЕ ВРШИ ПРЕВОЗ ЗА СОПСТВЕНЕ ПОТРЕБЕ И АВИОНИ КОЈИМА СЕ ПРУЖАЈУ УСЛУГЕ ИЗ ВАЗДУХА**

- (a) За одређивање максималне масе авиона на полетању, узима се у обзир:
- (1) дужина полетно-слетне стазе неопходне за полетање авиона, која не сме да буде дужа од расположиве дужине полетно-слетне стазе неопходне за полетање, укључујући дужину претпоља које није дуже од половине расположиве дужине залета;
 - (2) дужина залета не сме да буде дужа од расположиве дужине залета;
 - (3) јединствена вредност брзине V_1 мора да се користи у случају прекинутог полетања и настављеног полетања;

- (4) да на мокрој или контаминираној полетно-слетној стази, маса на полетању не сме да буде већа од масе на полетању на сувој полетно-слетној стази, под истим условима.

СЛОЖЕНИ МОТОРНИ АВИОНИ

- (б) У случају отказа критичног мотора у току полетања, сложени моторни авион мора да има могућност да прекине полетање и да се заустави на полетно-слетној стази или, у случају вишемоторних авиона, да настави полетање и надвиси препреке које се налазе на путањи са прописаним растојањем, испуњавајући захтеве из *OPS.GEN.325*.

OPS.GEN.325 Отказ критичног мотора на рути – сложени моторни ваздухоплов

У случају отказа критичног мотора на рути, вишемоторни ваздухоплов мора да има могућност да настави лет до аеродрома, на висини која мора да буде већа од прописане минималне висине којом се надвишавају препреке.

OPS.GEN.330.A Слетање – сложени моторни авиони

После прописаног надвишавања препрека на прилазној путањи, авион мора да слети и да се заустави на расположивој дужини полетно-слетне стазе за заустављање. Авиони који слећу на воду морају да слете задовољавајуће малом брзином. Одступања су могућа у погледу очекиваних измена технике прилаза и слетања, уколико нису узета у обзир при одређивању перформанси ваздухоплова.

Одељак IV

Инструменти, подаци и опрема

OPS.GEN.400 Инструменти и опрема – опште одредбе

- (а) Ваздухоплов мора да буде опремљен инструментима који летачкој посади омогућавају да:
- (1) контролише, или у случају балона, одреди путању лета;
 - (2) изводи потребне маневре;
 - (3) прати оперативна ограничења у очекиваним оперативним условима.

ОДОБРЕНА И НЕОДОБРЕНА ОПРЕМА

- (б) Опрема и инструменти који се захтевају у овом одељку морају да буду одобрени, изузев опреме и инструмената наведених у ставу (ц) овог члана који су уграђени у ваздухоплов у складу са прописом о сертификацији ваздухоплова и других ваздухопловних производа, делова и уређаја у области пловидбености и заштите животне средине и о издавању дозвола за обављање ваздухопловно-техничке делатности организацијама за производњу и пројектовање.
- (ц) Опрема и инструменти који се захтевају у овом одељку, а који не морају да буду одобрени у складу са прописом о сертификацији ваздухоплова и других ваздухопловних производа, делова и уређаја у области пловидбености и заштите животне средине и о издавању дозвола за обављање ваздухопловно-техничке делатности организацијама за производњу и пројектовање, као и опрема која се не захтева овим правилником, а која се налази у ваздухоплову и користи се у току лета, мора да испуњава следеће захтеве:
- (1) да подаци који се односе на ту опрему и инструменте или друге помоћне уређаје, летачка посада не може да користи у циљу испуњења услова прописаних у ставу (а) овог члана;
 - (2) опрема не сме да има утицај на пловидбеност ваздухоплова, чак и у случају њеног отказа или квара.

ДОСТУПНОСТ И ПОЛОЖАЈ ИНСТРУМЕНАТА И ОПРЕМЕ

- (д) Опрема и инструменти које користе чланови посаде морају да буду лако доступни и употребљиви са седишта на којима седе у току лета.
- (е) Опрема и инструменти које користе чланови посаде ваздухоплова морају да буду постављени тако да члан посаде, са седишта на којем седи, може лако да види ознаке на њима, уз најмању промену положаја тела и правца гледања у односу на смер лета.
- (ф) Опрема која се користи у случају нужде, мора да буде лако доступна за тренутну употребу.

OPS.GEN.405 Опрема ваздухоплова

АВИОНИ И ХЕЛИКОПТЕРИ

- (а) Авиони и хеликоптери морају да буду опремљени:
 - (1) најмање једним ручним апаратом за гашење пожара:
 - (i) у пилотска кабинџ,
 - (ii) у сваком одељку у којем се превозе лица, а који је одвојен од пилотске кабине;
 - (2) седиштима или лежајима за свако лице старије од две године;
 - (3) безбедносним појасом за свако седиште и за сваки лежај;
 - (4) додатним безбедносним појасом за свако лице које је млађе од две године;
 - (5) резервним електричним осигурачима захтеване јачине неопходне за заштиту струјног кола, за замену оних осигурача који су доступни у току лета.
- (б) Врста и количина средства у апаратима за гашење пожара мора да одговара врсти пожара, а одређује се на основу врсте пожара који најчешће може да се појави у одељку у коме се апарат користи. Врста и количина средства у апаратима за гашење пожара мора да буде таква да се опасност од високе концентрације отровних гасова у одељцима за превоз лица смањи на најмању могућу меру.

ЈЕДРИЛИЦЕ

- (ц) Једрилица мора да буде опремљена у складу са ставовима (а)(2) и (а)(3) овог члана.

БАЛОНИ

- (д) Балон мора да буде опремељен у складу са ставом (а)(1)(i) овог члана као и алтернативним средством за паљење пламена.

ВЕЛИКИ БАЛОНИ И БАЛОНИ КОЈИ СЕ КОРИСТЕ ЗА ПРУЖАЊА УСЛУГА ИЗ ВАЗДУХА

- (е) Балони у које може да се смести више од 11 лица и балони који се користе за пружање услуга из ваздуха морају, поред прописаног у ставу (д) овог члана, да буду опремљени:
 - (1) заштитним рукавицама за све чланове посаде;
 - (2) раменим појасевима за све чланове посаде;
 - (3) кукастим ножем;
 - (4) прекривачем отпорним на ватру;
 - (5) канапом за везивање, дужине најмање 30 метара.

ПРЕВОЗ ПАДОБРАНАЦА

- (ф) Изузетно од прописаног у ставу (а)(2) овог члана, ако се превозе падобранаци, под може да се користи за седење, под условом да је обезбеђено држање.

OPS.GEN.410 **Летачки инструменти и опрема за летове који се обављају по правилима за визуелно летење (VFR летови)**

ЈЕДРИЛИЦЕ, АВИОНИ И ХЕЛИКОПТЕРИ

- (а) За летове који се обављају по правилима за визуелно летење (VFR), једрилице, авиони и хеликоптери морају да буду опремљени средствима за мерење и показивање:
- (1) магнетног смера;
 - (2) времена у сатима, минутима и секундама;
 - (3) висине по притиску;
 - (4) инструменталне брзине.
- (б) Ако једрилице, авиони и хеликоптери који лете по правилима за визуелно летење (VFR) не могу да одржавају жељени положај на основу података наведених у ставу (а) овог члана, морају да буду опремљени и средствима за мерење и показивање:
- (1) вертикалне брзине;
 - (2) заокрета и клизања за авионе и клизања за хеликоптере;
 - (3) положаја. У случају хеликоптера, морају да буду на располагању два одвојена средства за одређивање положаја;
 - (4) стабилног смера;
 - (5) да напајање инструмената енергијом није одговарајуће.

АВИОНИ И ХЕЛИКОПТЕРИ СА ВИШЕЧЛАНОМ ЛЕТАЧКОМ ПОСАДОМ

- (ц) Ако лет обављају два пилота, авион или хеликоптер морају, за сваког од њих, да имају додатна одвојена средства како је наведено у ставовима (а)(3), (а)(4), (б)(1), (б)(2), (б)(3) и (б)(4) овог члана.

БАЛОНИ

- (д) Ако балон лети по правилима за визуелно летење (VFR), поред прописаног у ставовима (а)(2) и (а)(3) овог члана, мора да буде опремљен и:
- (1) уређајем који мери и показује:
 - (i) правац заноса;
 - (ii) температуру гаса у балону која мора да буде у предвиђеним оперативним границама.

ВЕЛИКИ БАЛОНИ И БАЛОНИ КОЈИ СЕ КОРИСТЕ ЗА ПРУЖАЊЕ УСЛУГА ИЗ ВАЗДУХА

- (е) Балони у које може да се смести више од 11 лица и балони који се користе за пружање услуга из ваздуха који лете по правилима за визуелно летење (VFR), поред прописаног у ставу (д) овог члана, морају да буду опремљени и:
- (1) уређајем који мери и показује:
 - (i) вертикалну брзину;
 - (ii) притисак за сваку линију снабдевања.

OPS.GEN.415 **Летачки инструменти - летови који се обављају ноћу, по правилима за визуелно летење (VFR) и летови који се обављају по правилима за инструментално летење (IFR)**

АВИОНИ И ХЕЛИКОПТЕРИ

- (а) Авиони и хеликоптери који лете ноћу, по правилима за визуелно летење (VFR) и авиони и хеликоптери који лете по правилима за инструментално летење (IFR), морају, поред прописаног у OPS.GEN.410(а), (б), и (ц), да буду опремљени:

- (1) средствима за мерење и показивање спољашње температуре ваздуха;
 - (2) средством које спречава квар уређаја који се користи за мерење и показивање инструменталне брзине који може да настане услед кондензације или наслага леда;
 - (3) алтернативним извором статичког притиска;
 - (4) системом светала за спречавање судара;
 - (5) навигационим (позиционим) светлима;
 - (6) светлима за слетање;
 - (7) одговарајућим осветљењем из електричног система ваздухоплова за све инструменте и опрему који су неопходни за безбедно летење;
 - (8) осветљењем одељака за смештај лица које се добија из електричног система ваздухоплова;
 - (9) електричном лампом за свако седиште које је предвиђено за члана посаде;
 - (10) светлима за спречавање судара на мору, сходно пропису о спречавању судара на мору, ако је ваздухоплов амфибија;
 - (11) показивачем Маховог броја за авионе са ограничењем брзине која се изражава Маховим бројем.
- (б) Авиони који се користе за летове који се обављају ноћу, по правилима за визуелно летење (*VFR*), као и за летове који се обављају по правилима за инструментално летење (*IFR*) и хеликоптери који се користе за летове који се обављају по правилима за инструментално летење (*IFR*) морају да имају носач карте која може да буде осветљења, који је постављен тако да карта која се налази на њему може лако да се чита.

ЈЕДРИЛИЦЕ

- (ц) Једрилице које лете ноћу, по правилима за визуелно летење (*VFR*) или једрилице које лете по правилима за инструментално летење (*IFR*) морају да испуњавају услове прописане у ставовима од (а) (4) до (а)(10) овог члана.

БАЛОНИ

- (д) Балони који лете ноћу, поред прописаног у *OPS.GEN.410*(д) и (е) морају да буду опремљени:
- (1) позиционим светлима;
 - (2) средствима за осветљење свих инструмента које користе чланови летачке посаде.

***OPS.GEN.420* Летови који се обављају изнад водене површине**

ЈЕДРИЛИЦЕ И БАЛОНИ

- (а) Вођа ваздухоплова (једрилице и балона) мора да одреди ризике за преживљавање лица у случају слетања на воду, на основу којих одлучује о потреби ношења:
- (1) прслука за спасавање или другог одговарајућег плутајућег средства, за свако лице које се налази у једрилици или балону, који морају да буде смештени на место које је лако доступно са седишта или лежаја лица које ће га користити;
 - (2) предајника за одређивање места несреће;
 - (3) опреме за узбуђивање ако:
 - (i) се лет обавља изнад водене површине, преко растојања планирања (једрења) од обале;
 - (ii) се полетање или прилаз обавља изнад водене површине, тако да у случају незгоде може да се слети на воду.

ВАЗДУХОПЛОВИ КОЈИ ПОЛЕЋУ/СЛЕЋУ НА КОПНО

- (б) Ваздухоплови који полећу/слећу на копно морају да буду опремљени у складу са ставом (а)(1) овог члана, ако:
- (1) лете изнад водених површина преко растојања планирања (једрења) од обале;
 - (2) се према мишљењу вође ваздухоплова путања при полетању или слетању на аеродром или другу површину налази изнад водене површине, тако да у случају незгоде може да слети на воду.

ВАЗДУХОПЛОВИ КОЈИ ПОЛЕЋУ/СЛЕЋУ НА ВОДУ

- (ц) За летење изнад водене површине, ваздухоплови који полећу/слећу на воду морају, поред прописаног у ставу (а)(1) овог члана, да имају:
- (1) опрему која производи звучни сигнал, сходно међународном пропису о спречавању судара на мору;
 - (2) једно сидро;
 - (3) зауставни падобран, ако је то потребно за извођење маневара.

АВИОНИ

- (д) Вођа ваздухоплова који лети изнад водене површине на растојању које одговара:
- (1) времену од 120 минута лета при брзини крстарења или 400 *nm*, у зависности шта је краће, ако се ради о авиону који може да настави лет до аеродрома после отказа критичног мотора на било којој тачки на рути или планираном скретању са руте;
 - (2) времену од 30 минута лета при брзини крстарења или 100 *nm*, у зависности шта је краће, за остале авионе
- мора да одреди ризике у вези с преживљавањем лица која се налазе у авиону, у случају принудног слетања на воду, на основу којих ће да одлучи да ли, поред прописаног у ставовима (а)(3), (б) или (ц) овог члана, авион треба да буде опремљен и додатном опремом која се састоји од:
- (i) одговарајућег броја чамаца за спасавање који могу да приме сва лица која се налазе у авиону. Чамци за спасавање морају да буду лако доступни за употребу у случају нужде;
 - (ii) опреме за спасавање и помоћних средстава, у складу са врстом лета.

ХЕЛИКОПТЕРИ

- (е) Хеликоптер мора да буде опремљен у складу са прописаним у ставу (а)(1) овог члана:
- (1) на летовима који се обављају изнад водене површине, на растојању које одговара лету који је дужи од десет минута при уобичајеној брзини крстарења и да има перформансе класе 1 или класе 2;
 - (2) на летовима који се обављају изнад водене површине изван ауторотационог растојања од копна и да има перформансе класе 3;
 - (3) ако је путања лета после полетања, односно путања лета пре слетања на аеродром, изнад воде, а хеликоптер има перформансе класе 2 или класе 3.
- (ф) Хеликоптери са перформансом класе 1 или класе 2 који лете изнад водене површине на растојању које одговара времену лета дужем од десет минута при брзини крстарења или ако су у питању хеликоптери перформанси класе 3 који лете изнад водене површине на растојању које одговара времену лета дужем од три минута, при брзини крстарења, морају, поред прописаног у ставу (а)(1) овог члана, ако не постоје препреке у погледу типа хеликоптера, да буду опремљени у складу са ставовима (а)(3) и (д) овог члана.

- (г) Вођа ваздухоплова (хеликоптера) перформанси класе 3 мора да одреди ризике у вези с преживљавањем свих лица у хеликоптеру у случају слетања на воду, на основу којих одређује да ли су прслуци за спасавање који се захтевају у ставу (е) овог члана неопходни.

ВАЗДУХОПЛОВИ

- (х) Прслук за спасавање или друго одговарајуће средство за спасавање које је неопходно у складу са прописаним у ставовима (б), (ц), (д), (е), (ф) или (г) овог члана, мора да има средство за осветљење за потребе проналажења лица.

OPS.GEN.425H Принудно слетање на воду – хеликоптери

- (а) Хеликоптери перформанси класе 1 или 2 који лете изнад водене површине у непогодном окружењу, на растојању које одговара лету дужем од десет минута, при уобичајеној брзини крстарења, морају да буду:
- (1) одређени као хеликоптери који могу да слећу на воду;
 - (2) сертификовани у складу са правилима о пловидбености за слетање на водену површину.
- (б) Хеликоптери морају да испуњавају услове прописане у ставу (а) овог члана или да имају опрему за плутање која се користи у случају нужде, ако су у питању хеликоптери:
- (1) перформанси класе 1 или класе 2 на летовима изнад водене површине, у окружењу које се не сматра непогодним, на растојању које одговара лету дужем од 10 минута, при уобичајеној брзини крстарења;
 - (2) перформанси класе 3 који се користе за летове изнад водене површине, на удаљености која је већа од удаљености са које је могуће безбедно принудно слетање;
 - (3) перформанси класе 2 ако се полетање или слетање обавља изнад водене површине.

OPS.GEN.430 Предајник за одређивање места несреће (*Emergency Locator Transmitter - ELT*)

АВИОНИ

- (а) Авиони којима је прва потврда о пловидбености издата до 1. јула 2008. године морају да буду опремљени предајником за одређивање места несреће (*ELT*), било ког типа.
- (б) Авиони којима је прва потврда о пловидбености издата после 1. јула 2008. године морају да буду опремљени аутоматским предајником за одређивање места несреће (*ELT*).

ХЕЛИКОПТЕРИ

- (ц) Хеликоптери морају да буду опремљени:
- (1) најмање једним аутоматским предајником за одређивање места несреће (*ELT*);
 - (2) једним предајником за одређивање места несреће (*ELT(S)*) који мора да буде смештен у чамац за спасавање или у прслук за спасавање, ако је у питању хеликоптер:
 - (i) перформанси класе 1 или класе 2, који лети изнад водене површине, на растојању које одговара лету дужем од десет минута, при уобичајеној брзини крстарења;
 - (ii) перформанси класе 3, који лети изнад водене површине, на растојању које одговара лету у трајању од три минута, при уобичајеној брзини крстарења.

ВАЗДУХОПЛОВИ

- (a) Ваздухоплови који лете изнад подручја у којима трагање и спасавање може да буде изразито тешко морају да буду опремљени:
- (1) уређајима који могу да пошаљу сигнал за узбуну;
 - (2) најмање једним предајником за одређивање места несреће за преживљавање (*ELT(S)*);
 - (3) додатном опремом за преживљавање, у зависности од руте на којој се лети и броја лица које се налазе у ваздухоплову.

АВИОНИ

- (б) Додатна опрема за преживљавање прописана у ставу (а)(3) овог члана не мора да се налази у авиону ако:
- (1) авион остаје на одговарајућем растојању од подручја у коме трагање и спасавање није отежано, а које одговара:
 - (i) растојању које авион пређе за 120 минута са једним неисправним мотором, при брзини крстарења, под условом да може да настави лет до аеродрома са отказом критичног мотора из било које тачке на рути или било које тачке планираног скретања са руте;
 - (ii) растојању које авион пређе за 30 минута, при брзини крстарења, у свим другим околностима;
 - (2) остаје на растојању које је мање од растојања које авион пређе за 90 минута, при брзини крстарења, од подручја које је погодно за слетање у случају нужде.

ВАЗДУХОПЛОВИ

- (a) Ваздухоплови који лете на висини изнад 10000 *ft* морају да буду снабдевени кисеоником чија количина зависи од тога да ли је кабина ваздухоплова под притиском или није.
- (1) Количина кисеоника за ваздухоплове чија кабина није под притиском мора да буде довољна за:
 - (i) чланове посаде и најмање 10% лица која се налазе у кабини ваздухоплова, ако лет на висини између 10000 *ft* и 13000 *ft*, одређеној у зависности од притиска, траје дуже од 30 минута;
 - (ii) чланове посаде и лица која се налазе у кабини ваздухоплова, за сво време док се кабина ваздухоплова налази на висини преко 13000 *ft*.
 - (2) Количина кисеника за ваздухоплове чија је кабина под притиском мора да буде довољна за:
 - (i) чланове посаде и одређени број лица која се налазе у кабини ваздухоплова, од тренутка када дође до губитка притиска, до тренутка када висина одређена по притиску не буде 10000 *ft*, у зависности од услова лета;
 - (ii) лица која се налазе у кабини ваздухоплова за најмање десет минута, ако се лет обавља на висини преко 25000 *ft* или ако се лет обавља испод те висине, али услови лета не дозвољавају безбедно спуштање на висину од 13000 *ft* за четири минута;
 - (3) За хеликоптере чија је кабина под притиском, количина кисеоника треба да буде довољна за чланове посаде и одређени број лица која се превозе, од тренутка губитка

притиска, до тренутка када висина која одговара притиску не буде 10000 *ft*, у зависности од услова лета.

- (б) Ако обављају дужност која је у директној вези са безбедношћу лета, чланови посаде морају стално да користе кисеоник, под условима наведеним у ставу (а) овог члана.
- (ц) Ваздухоплови који лете на висинама на којима се захтева одређена количина кисеоника у складу са прописаним у ставу (а) овог члана морају да буду опремљени маскама за кисеоник.

АВИОНИ ЧИЈА ЈЕ КАБИНА ПОД ПРИТИСКОМ

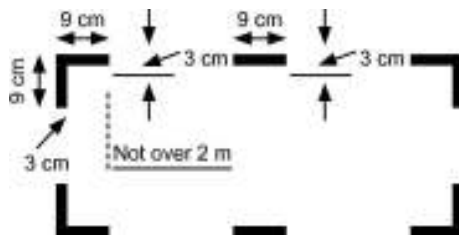
- (д) Авиони чија је кабина под притиском, а који лете на висини преко 25000 *ft*, морају да имају уређај који упозорава чланове летачке посаде на губитак притиска у кабини.

OPS.GEN.445 Летови који се обављају ноћу, у условима залеђивања

Ваздухоплов који лети ноћу, у очекиваним или стварним условим залеђивања, мора да има средство за осветљење или откривање леда. Осветљење не сме да ствара блесак или одсјај који могу да ометају чланове летачке посаде при обављању дужности.

OPS.GEN.450 Означивање места за просецање кабине

Делови трупа ваздухоплова који су погодни за просецање у случају нужде, морају да буду обележени на начин приказан на слици.

OPS.GEN.455 Опрема за прву помоћ

- (а) Авиони и хеликоптери. Авиони и хеликоптери морају да имају опрему за прву помоћ у складу са табелом.

Број седишта за лица која се превозе	Број комплета за прву помоћ
0-99	1
100-199	2
200-299	3
300 и више	4

- (б) Балони
 - (1) У балону мора да се налази један комплет за прву помоћ.
 - (2) Балон у који може да се смести више од 11 лица мора да има два комплета за прву помоћ, од којих један може да буде смештен у возилу које прати балон.
- (ц) Комплет за прву помоћ мора да буде лако доступан за употребу.
- (д) Комплет за прву помоћ мора да се одржава.

ВАЗДУХОПЛОВИ

- (a) Систем за спречавање судара у ваздуху (ACAS) II који је уграђен у ваздухоплов, у току лета мора да се користи у моду који упозорава пилота који управља ваздухопловом на поступак којим се омогућава безбедно раздвајање ваздухоплова.
- (б) После упозорења добијеног од ACAS II система, пилот који управља ваздухопловом мора одмах да поступи по инструкцији коју је добио од ACAS II система и у случају када се она разликује од инструкције коју је добио од контроле летења (ATC). По спровођењу инструкције коју је добио од ACAS II система, пилот који управља ваздухопловом треба да настави, што је пре могуће, да поступа по упутствима контроле летења.

АВИОНИ

- (ц) Авиони са турбомлазним моторима морају да буду опремљени ACAS системом који има карактеристике које одговарају ACAS II систему, ако се користе за:
 - (1) превоз за сопствене потребе, а имају максималну масу на полетању већу од 15000 kg или максималан одобрен број седишта за смештај лица која се превозе већи од 30;
 - (2) пружање услуга из ваздуха, а имају максималну масу на полетању већу од 5700 kg.

OPS.GEN.465.A Систем за упозоравање на опасно приближавање земљи (TAWS) – авиони

- (a) Авиони са турбомлазним моторима који имају максималну масу на полетању већу од 5700 kg, или максималан одобрен број седишта за смештај лица већи од 9, морају да имају систем за упозоравање на опасно приближавање земљи (TAWS) који, у погледу опреме, испуњава захтеве класе А.
- (б) Авиони са клипним моторима који имају максималну масу на полетању већу од 5700 kg који се користе за пружање услуга из ваздуха, морају да имају систем за упозоравање на опасно приближавање земљи (TAWS) који, у погледу опреме, испуњава захтеве класе В.
- (ц) Систем за упозоравање на опасно приближавање земљи (TAWS) мора, аутоматски, да обезбеди благовремено и јасно упозорење пилоту који управља ваздухопловом на:
 - (1) вертикалну брзину;
 - (2) удаљеност терена;
 - (3) губитак висине после полетања или одласка на други круг прилаза;
 - (4) погрешну конфигурацију за слетање;
 - (5) одступање од равни понирања.

OPS.GEN.470A Средства за брзо напуштање - авиони

- (a) Авиони чије излазе у случају нужде користе лица која се превозе, а који се налазе на висини већој од 1.83 m изнад површине земље и авиони који имају излазе у случају нужде које могу да користе само чланови летачке посаде, а који се налазе на висини већој од 1.83 m изнад површине земље, морају да имају средства којима се, у случају нужде, омогућава лицима која се превозе и члановима посаде, да се безбедно спусте на земљу.
- (б) Средства за брзо напуштање авиона не морају да постоје на крилним излазима у случају нужде ако се путања кретања по структури авиона, на којој се завршава пут за брзо напуштање авиона, налази на висини до 1.83 m од површине земље, ако се авион налази на земљи, са потпуно извученим главним стајним трапом и закрилцима у положају за полетање или слетање, узимајући у обзир положај закрилаца при коме је растојање до земље веће.
- (ц) Растојања наведена у ставу (a) овог члана морају да се измере:
 - (1) после пада авиона или у случају немогућности извлачења једног или више стајних трапова, за авионе који имају потврду о типу издату после 31. марта 2000. године;

- (2) ако авион има извучен стајни трап, за све друге авионе.
- (д) Помоћна средства за брзо напуштање авиона која се аутоматски активирају морају да буду у забрављеном положају у свим фазама лета, укључујући и таксирање.

OPS.GEN.475 Осветљење у случају нужде – авиони и хеликоптери

АВИОНИ

- (а) Авиони који имају максимални одобрени број седишта за смештај лица која се превозе већи од девет, морају да имају систем за осветљење у случају нужде који се независно напаја електричном енергијом, а који олакшава поступак брзог напуштања авиона.
- (б) За авионе који имају максимални одобрени број седишта за смештај лица која се превозе већи од 19, систем осветљења у случају нужде састоји се од:
- (1) извора општег осветљења кабине;
 - (2) унутрашњег осветљења у нивоу пода, у деловима око излаза за брзо напуштање авиона;
 - (3) светлећих ознака које указују на место излаза за брзо напуштање авиона;
 - (4) спољашњег осветљења у случају нужде свих крилних излаза и излаза за које се захтевају помоћна средства за брзо напуштање авиона, ако се авион користи ноћу и ако је захтев за издавање потврде о типу или другог једнако ваљаног документа поднет пре 1. маја 1972. године;
 - (5) спољашњег осветљења у случају нужде свих излаза које користе лица која се превозе, ако се ваздухоплов користи ноћу и ако је захтев за издавање потврде о типу или другог једнако ваљаног документа поднет после 30. априла 1972. године;
 - (6) система за обележавање најближег излаза који се користи за брзо напуштање авиона у кабинџи у којој се превозе лица, за авионе којима је потврда о типу први пут издата после 1. децембра 1957. године;
- (ц) За авионе који имају максимални одобрени број седишта за превоз лица до 19 и потврду о типу у складу са правилима о пловидбености, систем осветљења у случају нужде састоји се од прописаног у ставовима (а)(2)(i), (а)(2)(ii) и (а)(2)(iii) овог члана.
- (д) За авионе са максималним одобреним бројем седишта за превоз лица до 19 којима није издата потврда о типу у складу са правилима о пловидбености, систем осветљења у случају нужде састоји се од прописаног у ставу (а)(2)(i) овог члана.

ХЕЛИКОПТЕРИ

- (е) Хеликоптери који имају максимални одобрени број седишта за смештај лица која се превозе већи од 19 морају да буду опремљени:
- (1) системом за осветљење у случају нужде који има одвојен систем напајања електричном енергијом који представља извор општег осветљења кабине и олакшава брзо напуштање хеликоптера;
 - (2) светлећим ознакама које указују на место излаза за брзо напуштање хеликоптера.

OPS.GEN.480 Безбедносни појасеви и рамени појасеви

ВАЗДУХОПЛОВИ, ИЗУЗЕВ БАЛОНА

- (а) Ваздухоплови, изузев балона, који се користе за пружање услуга из ваздуха и сложени моторни ваздухоплови морају да буду опремљени:
- (1) безбедносним појасом за са раменим делом на сваком седишту за члана летачке посаде, који је саставни део уређаја који аутоматски причвршћује грудни кош у случају наглог кочења;

- (2) безбедносним појасом са раменим делом на седиштима која су предвиђена за седење чланова кабинске посаде, за ваздухоплове чији је максимални број седишта за смештај лица која се превозе већи од 19, коме је прва потврда о пловидбености издата после 31. децембра 1980. године.
- (б) Безбедносни појас са раменим делом мора да има једну тачку попуштања.

ХЕЛИКОПТЕРИ

- (ц) Хеликоптери који се користе за пружање услуга из ваздуха и сложени моторни хеликоптери који се користе за превоз за сопствене потребе којима је прва потврда о пловидбености издата после 31. јула 1999. године, морају да имају безбедносни појас, дијагонални појас који се ставља преко рамена или безбедносни појас са раменим делом за свако лице старије од две године.

OPS.GEN.485.A Секире и полуге - авиони

- (а) Авиони који имају максималну масу на полетању већу од 5700 kg или имају максималан број седишта за смештај лица која се превозе већи од девет, морају да буду опремљени секиром и гвозденим полугом смештеним у пилотској кабини.
- (б) Авиони који имају максималан број седишта за смештај лица већи од 200 морају да имају две секире, од којих је једна смештена у пилотској кабини, а друга у задњем делу авиона.

OPS.GEN.490 Уређаји за бележење параметара лета (FDR) – авиони и хеликоптери

АВИОНИ

- (а) Авиони:
 - (1) са максималном масом на полетању преко 5700 kg, којима је прва потврда о пловидбености издата после 1. јануара 2005. године;
 - (2) са максималном масом на полетању већом од 27000 kg, којима је прва потврда о пловидбености издата после 31. децембра 1988. године морају да буду опремљени уређајем за бележење параметара лета (FDR) који користи дигитални метод за бележење и чување података и може да читава податке из меморије.
- (б) Уређај за бележење параметара лета (FDR) авиона мора да буде такав да чува податке снимљене у последњих 25 сати.

ХЕЛИКОПТЕРИ

- (ц) Хеликоптери са максималном масом на полетању већом од:
 - (1) 3175 kg, којима је прва потврда о пловидбености издата после 1. јануара 2005. године;
 - (2) 7000 kg, којима је прва потврда о пловидбености издата после 1. августа 1999. године, закључно са 31. децембром 2004. године;
 - (3) 7000 kg, којима је прва потврда о пловидбености издата после 31. децембра 1988. године, закључно са 31. јулом 1999. годинеморају да имају уређај за бележење параметара о лету хеликоптера (FDR) који користи дигитални метод за бележење и читава податке из меморије.
- (д) Уређај за бележење параметара о лету хеликоптера (FDR) мора да чува забележене податке најмање:
 - (1) осам сати, за хеликоптере из ставова (ц)(1) и (ц)(2) овог члана;
 - (2) пет сати, за хеликоптере из става (ц)(3) овог члана;

- (3) последњих десет сати, за хеликоптере који имају максималну масу на полетању већу од 3175 kg и којима је прва потврда о пловидбености издата после 31. децембра 2009. године.

АВИОНИ И ХЕЛИКОПТЕРИ

- (е) Подаци морају да буду добијени из извора који омогућава стварну повезаност са подацима који су приказани члановима летачке посаде.
- (ф) Уређај за бележење параметара о лету (*FDR*) мора аутоматски да почне бележење података пре него што авион почне да се креће на сопствени погон, а да заврши по престанку кретања авиона, на сопствени погон. У случају хеликоптера, уређај за бележење параметара о лету мора аутоматски да почне бележење података пре покретања ротора хеликоптера, а да заврши по престанку рада ротора хеликоптера.
- (г) Уређај за бележење параметара о лету хеликоптера (*FDR*) мора да има уређај за одређивање његовог положаја у води.

OPS.GEN.495 Уређај за снимање звука у пилотској кабини (*CVR*) – авиони и хеликоптери

АВИОНИ

- (а) Авиони који имају максималну масу на полетању већу од 27000 kg, којима је прва потврда о пловидбености издата после 31. децембра 1986. године, морају да имају уређај за снимање звука у пилотској кабини (*CVR*).
- (б) Уређај за снимање звука мора да снима и чува податке:
- (1) снимљене у последња два сата лета, за авионе којима је прва потврда о пловидбености издата после 1. јануара 2003. године;
 - (2) снимљене у последњих 30 минута лета, за остале авионе.

ХЕЛИКОПТЕРИ

- (ц) Хеликоптери који имају максималну масу на полетању већу од 7000 kg и којима је прва потврда о пловидбености издата после 31. децембра 1986. године, морају да имају уређај за снимање звука (*CVR*).
- (д) Уређај за снимање звука мора да чува податке:
- (1) снимљене у последњих 60 минута лета, за хеликоптере којима је прва потврда о пловидбености издата после 31. јула 1999. године;
 - (2) снимљене у последњих 30 минута лета, за остале хеликоптере.

АВИОНИ И ХЕЛИКОПТЕРИ

- (е) Уређај за снимање звука мора аутоматски да почне снимање звука, пре него што авион почне да се креће на сопствени погон, а да заврши по престанку кретања авиона на сопствени погон. У случају хеликоптера, уређај за снимање звука мора аутоматски да почне снимање звука пре покретања ротора хеликоптера, а да заврши по престанку рада ротора хеликоптера
- (ф) Уређај за снимање звука мора да има уређај за одређивање његовог положаја у води.

OPS.GEN.500 Уређај за бележење података који се директно преносе (*Data Link Recording*) – авиони и хеликоптери

- (а) Авиони и хеликоптери којима се прва потврда о пловидбености издаје после 8. априла 2012. године, који имају могућност директног преноса података, поред уређаја за снимање звука у пилотској кабини, морају да имају и уређај за бележење:

- (1) порука које се размењују директним преносом између ваздухоплова и пружаоца услуга у ваздушном саобраћају;
- (2) података који омогућавају везу са записима који се односе на пренос података електронским путем и који су сачувани ван авиона, односно хеликоптера;
- (3) података о времену када су поруке размењене и степена важности порука које се директно преносе, узимајући у обзир структуру самог система.
- (б) Уређај за бележење података који се директно преносе мора да користи дигитални метод за бележење, чување и читавања података. Начин на који се врши бележење мора да омогући упоређивање са подацима који су забележени уређајем који се налази на земљи.
- (ц) Уређај за бележење података који се директно преносе мора да бележи и чува податке у току последња два сата лета.
- (д) Уређај за бележење података који се директно преносе мора да има и уређај за одређивање његовог положаја у води.
- (е) Уређај за бележење података који се директно преносе мора да започне бележење аутоматски, пре него што авион, односно хеликоптер (ротор хеликоптера) почне да се креће на сопствени погон, а да га заврши по престанку кретања авиона, односно хеликоптера (ротора хеликоптера) на сопствени погон.

OPS.GEN.505 Чување података забележених уређајем за бележење параметара лета (FDR) и уређајем за снимање звука у пилотској кабини (CVR) – авиони и хеликоптери

- (а) Вођа ваздухоплова мора, у току лета, да провери да уређај за бележење параметара лета авиона, односно хеликоптера и уређај за снимање звука у пилотској кабини нису:
 - (1) онеспособљени;
 - (2) искључени;
 - (3) подаци нису намерно избрисани, уколико је дошло до удеса или незгоде који се пријављују.
- (б) У циљу чувања забележених података за потребе истраживања удеса или незгоде који се пријављују:
 - (1) вођа ваздухоплова може да искључи уређај за снимање звука у пилотској кабини у току лета, ако сматра да подаци који су снимљени могу аутоматски да буду избрисани;
 - (2) уређај за снимање звука у пилотској кабини мора да буде искључен по завршетку лета;
 - (3) уређај за снимање звука у пилотској кабини не сме поново да се укључи без претходне сагласности органа који истражује удес или незгоду.
- (ц) Оператер мора да чува забележене податке наведене у ставу (б) овог члана у изворном облику, 60 дана од дана када су се удес, односно незгода десили, изузев ако је другачије наложио орган који истражује удес или незгоду.
- (д) Провера исправности рада и анализа података забележених у току провере уређаја за бележење параметара лета и уређаја за снимање звука у пилотској кабини мора да се врши, како би се обезбедила стална исправност тих уређаја.
- (е) Оператер мора да омогући да снимак који је направљен уређајем за снимање звука у пилотској кабини и уређајем за бележење параметара лета ваздухоплова (FDR) буде доступан Директорату, на његов захтев.

OPS.GEN.510 **Употреба података забележених уређајем за бележење параметара лета и уређајем за снимање звука у пилотској кабини– авиони и хеликоптери**

Не дирајући у одредбе кривичног права:

- (a) Подаци забележени уређајем за снимање звука у пилотској кабини не могу да се користе у друге сврхе, сем за истраживање удеса и незгода који се пријављују, изузев ако се сагласе сви чланови посаде.
- (b) Подаци забележени уређајем за бележење параметара лета не смеју да се користе у друге сврхе, сем за истраживање удеса или незгоде који се обавезно пријављују, изузев ако:
 - (1) податке користи оператер у циљу утврђивања пловидбености и одржавања авиона и хеликоптера;
 - (2) су уклоњени сви лични и други подаци који могу да укажу на идентитет подносиоца пријаве;
 - (3) су објављени у складу са поступцима о заштити података и информација.

OPS.GEN.515 **Микрофони – авиони и хеликоптери**

АВИОНИ

- (a) Чланови летачке посаде који обављају дужност у пилотској кабини сложеног моторног авиона који се користи за пружање услуга из ваздуха морају да комуницирају преко микрофона са слушалицом или микрофона који се ставља на врат (ларингофон), ако се лет обавља испод прелазног нивоа/висине.

ХЕЛИКОПТЕРИ

- (b) Чланови летачке посаде који обављају дужности у пилотској кабини сложеног моторног хеликоптера или хеликоптера који се користе за пружање услуга из ваздуха морају да имају слушалице са микрофоном или други одговарајући микрофон и да их користе као основно средство за комуникацију.

OPS.GEN.520 **Систем интерфона за чланове летачке посаде**

- (a) Ваздухоплов са вишечланом летачком посадом мора да има систем интерфона за комуникацију између чланова летачке посаде, који укључује и слушалице са микрофоном за сваког члана посаде.
- (b) Ако се поред прописаног у ставу (a) овог члана захтева и систем за радио-комуникацију, ваздухоплов мора да буде опремљен прекидачем за предају који се налази за командама за свако седиште на коме седи члан летачке посаде.

OPS.GEN.525 **Опрема за комуникацију**

- (a) Ваздухоплов мора да има опрему за комуникацију ако лети као контролисани лет, по правилима за визуелно летење (*VFR*) или по правилима за инструментално летење (*IFR*) или ако лети ноћу. Опрема мора да буде таква да омогући двосмерну везу.
- (b) Опрема за комуникацију која се захтева у ставу (a) овог члана мора да омогући комуникацију и на фреквенцији која се користи за случај нужде.

OPS.GEN.530 **Уређај који шаље податке о висини лета ваздухоплова која се одређује на основу притиска**

Ваздухоплов мора да има секундарни радар који шаље податке о висини лета која је одређена на основу притиска, ако ваздухоплов лети у ваздушном простору у коме се захтева секундарни радар.

OPS.GEN.535 Навигациона опрема

- (a) Ваздухоплов мора да има навигациону опрему која омогућава летење према:
 - (1) плану лета;
 - (2) захтевима ваздушног простора у коме лети.
- (б) Навигациона опрема мора да буде таква да у случају неисправности неког дела те опреме остали део опреме омогућава поступање према прописаном у ставу (а) овог члана.
- (ц) За летове који се обављају по правилима за инструментално летење (*IFR*), ваздухоплов мора да има навигациону опрему која омогућава вођење ваздухоплова до тачке од које може да слети по правилима за визуелно летење (*VFR*). Ова опрема мора да омогући вођење ваздухоплова на сваком аеродрому на који се планира слетање у условима за инструментално летење (*IFR*), као и за одређене алтернативне аеродроме.

OPS.GEN.540.A Коришћење навигационих података у електронском облику (*Electronic navigation data management*) – сложени моторни ваздухоплов

- (a) Оператер може да користи само уређаје који имају могућност коришћења навигационих података у електронском облику, ако ти уређаји испуњавају прописане навигационе стандарде и одговарају намераваној употреби података.
- (б) Ако се за навигацију за коју је потребно поседно овлашћење из Одељка V Прилога II овог правилника користе уређаји који имају могућност коришћења навигационих података у електронском облику, оператер мора да увери Директорат да су поступак који се примењује и излазни податак у складу са стандардом о неповредивости података.
- (ц) Оператер мора стално да прати примену поступака и излазних података.
- (д) Оператер мора да обезбеди да навигациони подаци у електронском облику буду ваљани.

OPS.GEN.545 Седишта за чланове кабинске посаде

Седиште које је предвиђено да користи члан кабинске посаде мора да буде окренуто напред или назад, у опсегу од 15⁰ у односу на уздужну осу авиона.

OPS.GEN.550 Минимална опрема за лет

- (a) Лет сложеног моторног ваздухоплова или ваздухоплова који се користи за пружање услуга из ваздуха не сме да почне ако је опрема, у целини или делимично, неисправна, изузев ако:
 - (1) је опрема наведена у листи минималне исправности опреме ваздухоплова (*MEL*);
 - (2) је дозволу за лет издао Директорат или организација која је одобрена у складу са прописом о сертификацији ваздухоплова и других ваздухопловних производа, делова и уређаја у области пловидбености и заштите животне средине и о издавању дозвола за обављање ваздухопловно-техничке делатности организацијама за производњу и пројектовање;
 - (3) опрема не утиче на безбедно обављање лета.
- (б) Листа минималне исправности опреме ваздухоплова (*MEL*) не сме да оступа од налога за пловидбеност или оперативне директиве које је издао или одобрио Директорат.
- (ц) Опрема која је уграђена у ваздухоплов, а која је постала неисправна, не сме да се уклони из ваздухоплова, изузев ако:
 - (1) је замењена исправном опремом;
 - (2) је то посебно дозвољено листом минималне исправности опреме ваздухоплова (*MEL*);
 - (3) ваздухоплов има дозволу за лет коју је издао Директорат или одобрена организација за одржавање ваздухоплова.

Одељак V

Приручници, дневници и записи

OPS.GEN.600 Документа и подаци који морају да се налазе у ваздухоплову

- (a) У ваздухоплову, за време лета, морају да се налазе следећа документа:
- (1) приручник за управљање ваздухопловом (*AFM*) или други једнако ваљани приручник;
 - (2) потврда о пловидбености;
 - (3) уверење о регистрацији ваздухоплова;
 - (4) оригинал или копија потврда о генерисаној буци;
 - (5) оригинал или копија полисе осигурања од одговорности за штету причињену трећим лицима;
 - (6) путна књига ваздухоплова;
 - (7) важеће навигационе карте руте на којој се лети, као и других рута које би се користиле у случају скретања са планиране руте;
 - (8) поступци који се примењују и подаци о визуелним средствима која се користе у случају пресретања ваздухоплова, који морају да буду лако доступни члановима летачке посаде;
 - (9) друга документа која су важна за лет или их захтева држава на чијој територији се ваздухоплов налази.
- (б) Ако се превоз за сопствене потребе врши једрилицом која није сложени моторни ваздухоплов, а која полеће и слеће на исти аеродром и лети на растојању до 50 *nm* од тог аеродрома, документа и подаци наведени у *OPS.GEN.600(a)(1)* до (6) могу да се налазе на аеродрому.
- (ц) Ако се превоз за сопствене потребе врши балоном, документа која су наведена у *OPS.GEN.600(a)(1)* до (6) могу да се налазе у возилу које прати балон.

OPS.GEN.605 Документа и подаци који се користе за превоз за сопствене потребе сложеним моторним ваздухопловом и ваздухопловом који се користи за пружање услуга из ваздуха

- (a) У сложеном моторном ваздухоплову који се користи за превоз за сопствене потребе и ваздухоплову који се користи за пружање услуга из ваздуха, у току лета, поред прописаног у *OPS.GEN.600(a)*, морају да се налазе и следећа документа и подаци:
- (1) дозвола за употребу радио-станице;
 - (2) техничка књига ваздухоплова, у складу са прописом о обезбеђивању континуиране пловидбености ваздухоплова и ваздухопловних производа, делова и уређаја и о одобравању организација и особља који се баве овим пословима;
 - (3) план лета који се подноси пружаоцу услуга у ваздушном саобраћају;
 - (4) подаци о службама трагања и спасавања, за подручје у ком се лети;
 - (5) оверена копија или оригинал потврде односно копија декларације;
 - (6) делови оперативног приручника који се односе на дужности посаде;
 - (7) листа минималне исправности опреме ваздухоплова (*MEL*) или други једнако ваљан документ;
 - (8) оперативни подаци које се односе на лет:
 - (i) оперативни план лета;
 - (ii) хитна ваздухопловна обавештења (*NOTAM*)/документа добијена од пружаоца услуга ваздухопловног информисања (*AIS*);
 - (iii) одговарајуће метеоролошке информације;

- (iv) документ о посебним категоријама лица која се превозе или о посебној врсти терета, укључујући и опасни терет;
- (v) листа оптерећења и положаја тежишта.
- (б) Изузетно од прописаног у *OPS.GEN.600(a)* и *OPS.GEN.605(a)* документа и подаци које су наведени у *OPS.GEN.600(a)* (1) до (6) и *OPS.GEN.605(a)*(1), (5) и (8)(ii) и (iii) могу да се налазе на аеродрому ако:
 - (1) се пружа услуга из ваздуха на растојању до 50 *nm* од аеродрома са кога је извршено полетање, односно на који се слеће у току истог дана;
 - (2) ако се пружа услуга из ваздуха једрилицом која полеће и слеће на исти аеродром и која лети на растојању до 50 *nm* од тог аеродрома.
- (ц) Ако се пружање услуга из ваздуха врши балоном, подаци наведени у *OPS.GEN.600(a)*(1) до (6) и *OPS.GEN.605(a)*(1), (5) и (8)(ii) и (iii) могу да се налазе у возилу које прати балон.

***OPS.GEN.610* Налог за лет**

Подаци о ваздухоплову и посади морају да буду забележени за сваки лет или серију летова у налогу за лет.

***OPS.GEN.615* Давање докумената и записа на увид**

Вођа ваздухоплова је дужан да Директорату, на његов захтев, у прихватљивом року, омогући приступ документима и записима који морају да се налазе у ваздухоплову.

**Одељак VI
Обезбеђивање**

***OPS.GEN.700* Непримерено понашање лица која се превозе**

Ако се лица која се превозе непримерено понашају или ометају чланове посаде у обављању њихових дужности или не поступају по њиховим упутствима, вођа ваздухоплова мора, ако то сматра неопходним, да предузме одговарајуће мере како би омогућио безбедно обављање лета.

***OPS.GEN.705* Пријављивање противправних радњи**

Ако је у ваздухоплову учињена противправна радња, вођа ваздухоплова или оператер, у случају спречености вође ваздухоплова, мора Директорату и локалним ваздухопловним властима, без одлагања, да достави пријаву о противправној радњи у складу са националним програмом за обезбеђивање у ваздухопловству.

Додатни захтеви за пружање услуга из ваздуха

**Одељак I
Општи захтеви**

***OPS.COM.005* Примена**

У овом одељку прописани су додатни захтеви које мора да испуни оператер који пружа услуге из ваздуха како би се обезбедила усаглашеност са прописом о основним правилима у области цивилног ваздухопловства и надлежностима Европске агенције за безбедност ваздухопловства .

OPS.COM.035 Примена и употреба опасног терета за извршење одређеног посла

Оператер не сме да користи ваздухоплов изнад насељених места и градова или изнад скупа људи на отвореном простору, ако употребљава опасан терет за извршење одређеног посла, осим у случају пружања услуга у пољопривреди и шумарству, уз претходну сагласност Директората.

OPS.COM.040 Превоз и употреба оружја ради извршења одређеног посла

- (a) Оператер који пружа услуге из ваздуха може, ради извршења одређеног посла, да у ваздухоплову има оружје, при чему је дужан да обезбеди да то оружје буде у таквом положају да се спречи његово слободно померање у току лета.
- (б) Оператер је дужан да осигура да безбедност ваздухоплова, лица која се налазе у њему и лица на земљи не буде угрожена при употреби тог оружја.

**Одељак II
Оперативни поступци**

OPS.COM.115 Обавештавање оперативног особља

Оперативно особље које учествује у извршењу одређеног посла мора, пре сваког лета или серије летова, да буде обавештено о оперативним поступцима који ће се примењивати за извршење тог посла.

OPS.COM.270 Стандардни оперативни поступци за извршење одређеног посла (*Standard Operating Procedures - SOP*)

- (a) Извршење одређеног посла мора да буде у складу са стандардним оперативним поступцима (*SOP*).
- (б) Пре него што почне са пружањем услуга из ваздуха, оператер мора да изврши процену ризика и да пропише одговарајуће стандардне оперативне поступке (*SOP*) који садрже:
 - (1) циљ и сложеност планираних активности;
 - (2) податке о ваздухоплову и опреми који се користе за пружање услуга из ваздуха;
 - (3) податке о саставу посаде и планираној обуци чланова посаде;
 - (4) податке о перформансама ваздухоплова;
 - (5) поступке у уобичајеним и ванредним ситуацијама;
 - (6) податке о опреми на земљи;
 - (7) захтеве у вези са чувањем записа.
- (ц) Подносилац захтева за издавање потврде мора да демонстрира Директорату да су стандардни оперативни поступци (*SOP*) из *OPS.COM.270* (a) и (б) одговарајући за пружање услуга из ваздуха.

**Одељак III
Перформансе ваздухоплова и оперативна ограничења**

OPS.COM.316.A Захтеви у погледу перформанси авиона

За авионе који на висинама испод 150 m изнад земље и ван насељених места, по отказу критичног мотора не могу да одржавају хоризонтални лет, оператер је дужан да:

- (a) пропише оперативне поступке којима се последице отказа мотора смањују на најмању могућу меру;
- (б) пропише програме обуке за чланове посаде;
- (ц) обезбеди да сва лица која се налазе у авиону буду обавештена о поступцима које је потребно да спроводе у случају принудног слетања;
- (д) обезбеди да лица која се налазе у авиону носе заштитну опрему.

OPS.COM.350.H Захтеви у погледу перформанси хеликоптера

- (a) Хеликоптери који се користе у урбаној непогодној средини морају да:
 - (1) буду сертификовани као хеликоптери категорије А;
 - (2) имају масу која, у случају отказа критичне погонске групе, омогућава хоризонтални лет. У том смислу, предузимају се мере за спречавање угрожавања лица на земљи и умањење ризика оштећења имовине на земљи.
- (б) Хеликоптери који се користе ван урбане непогодне средине морају да буду сертификовани као хеликоптери категорије А или Б.
- (ц) Ако се користе хеликоптери који у случају отказа критичне погонске групе не могу да наставе хоризонтални лет или да безбедно принудно слете, оператер је дужан да:
 - (1) пропише оперативне поступке како би смањιο последице отказа погонске групе;
 - (2) пропише програме обуке за чланове посаде;
 - (3) обезбеди да сва лица буду информисана о поступцима које морају да спроводе у случају принудног слетања;
 - (4) обезбеди да хеликоптер буде опремљен одговарајућом опремом за ублажавање пада;
 - (5) обезбеди да сва лица носе одговарајућу заштитну опрему;
 - (6) обезбеди усаглашеност са захтевима у погледу обезбеђивања безбедног слетања, ако се у хеликоптеру налазе лица.
- (д) Маса хеликоптера на полетању, слетању или лебдењу не сме да буде већа од максималне масе одређене за лебдење (*HIGE*), са свим погонским групама у раду, подешеним на одговарајући ниво снаге. Ако услови указују да није могуће лебдење (*HIGE*), маса хеликоптера не сме да буде већа од максималне масе за лебдење ван утицаја земље (*HOGE*), са свим погонским групама у раду, подешеним на одговарајући ниво снаге.

Одељак IV

Инструменти, подаци и опрема

OPS.COM.406 Средства за везивање

КОРИШЋЕЊЕ ВАЗДУХОПЛОВА КАДА СУ ВРАТА НА ВАЗДУХОПЛОВУ ОТВОРЕНА ИЛИ КОРИШЋЕЊЕ ВАЗДУХОПЛОВА КОЈИ НЕМА ВРАТА

Техничко особље које не представља чланове летачке посаде, треба да буду везано при обављању одређеног посла ако ваздухоплов нема врата или ако је за обављање тог посла потребно да врата на ваздухоплову буду отворена.

OPS.COM.420.H Прслук за спасавање – хеликоптери

Лица која се налазе у хеликоптеру морају да носе прслук за спасавање ако је хеликоптер у додиру са водом или ако лети изнад водене површине, на растојањима већим од растојања које хеликоптер прелети приликом ауторотације, односно лебдења и ако постоји вероватноћа да ће у случају нужде хеликоптер принудно да слети на воду.

OPS.COM.425.H Принудно слетање на воду – хеликоптери

Хеликоптер који лети изнад водене површине на растојањима која одговарају лету од десет минута од копна, у коме се налазе лица која нису чланови посаде, мора да буде одређен као хеликоптер који може да слети на водену површину и мора да има опрему за плутање у случају нужде.

OPS.COM.426.H Одело за преживљавање – хеликоптери

Члан посаде хеликоптера мора да носи одело за преживљавање, ако је хеликоптер у додиру са водом или ако лети изнад водене површине на растојањима од копна већим од растојања које хеликоптер прелети приликом ауторотације, односно лебдења, ако постоји вероватноћа да ће, у случају нужде, хеликоптер принудно да слети на воду и ако извештаји о времену и прогнозе који су доступни вођи хеликоптера указују да ће, у току лета, температура мора бити мања од 10° C.

OPS.COM.465.A Систем за упозорење на опасно приближавање земљи - авиони

Изузетно од прописаног у *OPS.GEN.465.A* систем за упозорење на опасно приближавање земљи може да буде искључен у току пружања услуга наведених у потврди које захтевају да авион лети на удаљености од земље које је мање од удаљености на којој би се активирао систем за упозорење на опасно приближавање земљи.

OPS.COM.486 Принудно напуштање пилотске кабине

Ваздухоплов мора да има опрему за ефикасно принудно напуштање пилотске кабине.

OPS.COM.487 Опрема за ублажавање пада

Ваздухоплов мора да има одговарајућу неопходну опрему за ублажавање пада коју одређује оператер.

OPS.COM.488 Опрема за личну заштиту

Лица која се налазе у ваздухоплову морају да носе опрему за личну заштиту која зависи од врсте лета.

Посебна овлашћења

Одељак I Општи захтеви

SPA.GEN.100 Надлежни орган

- (a) Надлежни орган за издавање посебног овлашћења је:
- (1) за пружање услуга из ваздуха - орган који је издао потврду;
 - (2) за летење за сопствене потребе - орган државе у којој је оператер основан или седиште.
- (б) Изузетно од прописаног у ставу (a)(2) овог члана, за оператере који лете за сопствене потребе ваздухопловима који нису уписани у Регистар ваздухоплова Републике Србије, за издавање овлашћења за летење у *PBN/MNPS* ваздушном простору и за летење у ваздушном простору са смањеним нормама вертикалног раздвајања (*RVSM*) - држава у чији је регистар ваздухоплов уписан.

SPA.GEN.105 Захтев за издавање посебног овлашћења

- (a) Подносилац захтева за стицање посебног овлашћења, поред прописане документације, мора Директорату да достави и следеће податке:
- (1) званичан и пословни назив и адресу седишта оператера;
 - (2) опис делатности за коју подноси захтев за издавање посебног овлашћења.
- (б) Подносилац захтева за издавање посебног овлашћења мора да поднесе доказ Директорату да:
- (1) испуњава прописане захтеве за издавање посебног овлашћења;

- (2) ваздухоплов и опрема која је неопходна за обављање делатности за коју се тражи издавање посебног овлашћења испуњавају услове за пловидбеност и да је опрема одобрена;
 - (3) је прописан програм обуке за летачко особље и за лица која непосредно учествују у обављању делатности за коју се тражи издавање посебног овлашћења;
 - (4) су оперативни поступци неопходни за обављање делатности за коју се тражи посебно овлашћење прописани у оперативним приручнику.
- (ц) Оператер је дужан да чува документацију наведену у ставовима (а) и (б) овог члана, у складу са *OR.OPS.220.MLR*.

SPA.GEN.110 Права оператера који има посебно овлашћење

Посебна овлашћења се наводе:

- (а) у листи посебних овлашћења, за превоз за сопствене потребе;
- (б) у оперативној спецификацији, за пружање услуга из ваздуха.

SPA.GEN.115 Измене у обављању делатности за које је потребно посебно овлашћење

За сваку измену која може имати утицај на услове под којима је издато посебно овлашћење, оператер је дужан да Директорату достави одговарајућу документацију којом потврђује да и даље испуњава услове за стицање посебног овлашћења.

SPA.GEN.120 Стално важења посебног овлашћења

Посебно овлашћење се издаје на неограничено време и остаје на снази све док оперетер испуњава услове за његово стицање.

Одељак II

**Навигација заснована на перформансама ваздухоплова
(Performance - based navigation operations - PBN)**

SPA.PBN.100 Летење у ваздушном простору у коме се захтева навигација заснована на перформансама ваздухоплова (PBN)

Ваздухоплов може да лети на рутама у ваздушном простору у којем се захтева навигација заснована на перформансама ваздухоплова (*PBN*), у складу са прописаним навигационим поступцима, ако оператер има овлашћење Директората за обављање таквих летова. За летове који се обављају у ваздушном простору у коме се захтева *B-RNAV* није потребно посебно овлашћење.

SPA.PBN.105 Стицање посебног овлашћења за летење у ваздушном простору у коме се захтева навигација заснована на перформансама ваздухоплова (PBN)

За стицање посебног овлашћења за летење у ваздушном простору у коме се захтева навигација заснована на перформансама ваздухоплова (*PBN*), оператер је дужан да докаже Директорату да:

- (а) поседује овлашћење у погледу пловидбености за употребу опреме која је неопходна за прибављање посебног овлашћења за летење у ваздушном простору у коме се захтева навигација заснована на перформансама ваздухоплова;
- (б) пропише програм обуке за летачко особље;
- (ц) пропише оперативне поступке који обухватају:
 - (1) списак опреме уграђене у ваздухоплов, укључујући оперативна ограничења у коришћењу те опреме која се наводе у листи минималне исправности опреме ваздухоплова (*MEL*);
 - (2) састав летачке посаде и услове у погледу искуства;
 - (3) уобичајене поступке;

- (4) непредвиђене поступке;
- (5) праћење и извештавање о незгодама;
- (6) управљање навигационом базом података.

Одељак III

Летење у ваздушном простору у коме се захтевају минималне навигационе карактеристике (*Minimum navigation performance - MNPS*)

SPA.MNPS.100 Летење у ваздушном простору у коме се захтевају минималне навигационе карактеристике (*MNPS*)

Ваздухоплов може да лети у ваздушном простору који је одређен на основу *ICAO* додатних регионалних процедура за одређени ваздушни простор, за који су утврђени минимални захтеви у погледу навигационих перформанси, ако оператер има посебно овлашћење које је издао Директорат.

SPA.MNPS.105 Стицање посебног овлашћења за летење у ваздушном простору у коме се захтевају минималне навигационе карактеристике (*MNPS*)

За стицање посебног овлашћења за летење у ваздушном простору у коме се захтевају минималне навигационе карактеристике (*MNPS*), оператер је дужан да докаже Директорату да:

- (a) навигациона опрема испуњава захтеве у погледу перформанси;
- (b) су навигациони екран, показивач и управљач видљиви и да их може користити сваки пилот са свог седишта;
- (c) пропише програм обуке за летачко особље;
- (d) пропише оперативне поступке који обухватају:
 - (1) списак опреме уграђене у ваздухоплов, укључујући оперативна ограничења у коришћењу те опреме која се наводе у листи минималне исправности опреме ваздухоплова (*MEL*);
 - (2) састав летачке посаде и услове у погледу искуства;
 - (3) уобичајене поступке;
 - (4) непредвиђене поступке;
 - (5) праћење и извештавање о незгодама;
 - (6) управљање навигационом базом података.

Одељак IV

Летење у ваздушном простору са смањеним нормама вертикалног раздвајања (*Reduced Vertical Separation Minima - RVSM*)

SPA.RVSM.100 Летење у ваздушном простору са смањеним нормама вертикалног раздвајања (*RVSM*)

Ваздухоплов може да лети у ваздушном простору у коме је вертикално раздвајање ваздухоплова смањено на 300 m (1000 ft), а које се примјењује између нивоа лета (*FL*) 290 и нивоа лета (*FL*) 410, ако оператер има посебно овлашћење које је издао Директорат.

SPA.RVSM.105 Стицање посебног овлашћења за летење у ваздушном простору са смањеним нормама вертикалног раздвајања (*RVSM*)

За стицање посебног овлашћења за летење у ваздушном простору са смањеним нормама вертикалног раздвајања (*RVSM*), оператер је дужан да докаже Директорату да:

- (a) да поседује *RVSM* одобрење у погледу пловидбености;

- (б) да су прописани поступци за праћење и извештавање о грешкама у одржавању висине лета ваздухоплова;
- (ц) пропише програм обуке за летачко особље;
- (д) пропише оперативне поступке који обухватају:
 - (1) списак опреме у ваздухоплову, укључујући и оперативна ограничења у коришћењу те опреме која се наводе у листи минималне исправности опреме ваздухоплова (*MEL*);
 - (2) састав летачке посаде и услове у погледу њиховог искуства;
 - (3) одредбе у погледу планирања лета;
 - (4) поступке пре лета;
 - (5) поступке пре уласка у ваздушни простор са смањеним нормама вертикалног раздвајања (*RVSM*);
 - (6) поступке у току лета;
 - (7) поступке после лета;
 - (8) извештавање о незгодама;
 - (9) посебне поступке, у зависности од области у којој се лети.

SPA.RVSM.110 **Захтеви у погледу опреме неопходне за летење у ваздушном простору са смањеним нормама вертикалног раздвајања (*RVSM*)**

Поред опреме која је наведена у Прилогу II овог правилника, ваздухоплови који лете у ваздушном простору са смањеним нормама вертикалног раздвајања морају да имају:

- (а) два независна система за мерење висине;
- (б) систем за упозоравање о одступању од задате висине;
- (ц) аутоматски систем за контролу висине;
- (д) секундарни радар за надзор (*SSR*) са системом извештавања о висини на којој се ваздухоплов налази, који може да буде повезан са системом за мерење висине, ако се користи за контролу висине.

Одељак V

Летење у условима смањене видљивости (*Low Visibility Operation - LVO*)

SPA.LVO.100 **Летење у условима смањене видљивости**

Оператер може да користи ваздухоплов у условима смањене видљивости ако има посебно овлашћење које је издао Директорат за:

- (а) полетање у условима смањене видљивости (*LVT0*);
- (б) прилаз и слетање у условима који су нижи од услова који важе за стандардну категорију I (*LTS CAT I*) прилаза и слетања;
- (ц) прилаз и слетање у условима који важе за стандардну категорију II (*CAT II*);
- (д) прилаз и слетање у условима који се разликују од услова који важе за стандардну категорију II (*OTS CAT II*);
- (е) прилаз и слетање у условима стандардне категорије III (*CAT III*);
- (ф) прилаз, уз употребу побољшаног система за гледање ноћу (*EVS*), којим оператер стиче погодности у односу на видљивост дуж полетно-слетне стазе, сходно минималној вредности видљивости која је примењива.

SPA.LVO.105 **Стицање посебног овлашћења за летење у условима смањене видљивости**
За стицање посебног овлашћења за летење у условима смањене видљивости, оператер је дужан да докаже Директорату да испуњава услове наведене у овој глави.

SPA.LVO.110 Општи захтеви за летење у условима смањене видљивости

- (a) Оператер може да користи ваздухоплов за прилаз и слетање у *LTS CAT I* ако:
- (1) је ваздухоплов сертификован за прилаз и слетање у условима који важе за *CAT II*;
 - (2) се прилаз и слетање обављају уз употребу:
 - (i) ауто-пилота, у циљу аутоматског слетања, који мора да буде одобрен за употребу у условима који важе за *CAT IIIA*;
 - (ii) одобреног уређаја којим се врши навођење при слетању, који омогућава држање уздигнуте главе (*HUDLS*) до висине од најмање 150 *ft* изнад прага полетно-слетне стазе.
- (б) Оператер може да користи ваздухоплов за прилаз и слетање у условима који важе за *CAT II*, *OTS CAT II* или *CAT III* ако:
- (1) је ваздухоплов сертификован за прилаз и слетање са висином одлуке (*DH*) нижом од 200 *ft* или без висине одлуке и ако је опремљен у складу са захтевима за пловидбеност;
 - (2) је уведен систем за бележење успешности прилаза и аутоматског слетања и ако се тај систем одржава у циљу праћења безбедног обављања летова;
 - (3) је висина одлуке одређена уз примену радио-висиномера;
 - (4) се летачка посада састоји од најмање два пилота.
- (ц) Оператер може да користи ваздухоплов за прилаз уз употребу *EVS* система ако:
- (1) је *EVS* систем сертификован;
 - (2) аутоматско извештавање о висини по проласку висине од 200 *ft* изнад прага аеродрома која се одређује радио-висиномером;
 - (3) се летачка посада састоји од најмање два пилота.

SPA.LVO.115 Употреба аеродрома

- (a) Оператер може да користи ваздухоплов за полетање, прилаз и слетање на аеродромима у условима смањене видљивости ако:
- (1) је аеродром за такво полетање, прилаз и слетање одобрила државе на чијој територији се налази;
 - (2) има прописане поступке који се примењују у условима смањене видљивости (*LVP*).
- (б) На аеродромима на којима се поступци у условима смањене видљивости (*LVP*) не користе у прописаном облику, оператер је дужан да обезбеди једнако ваљане поступке који одговарају прописаним *LVP* поступцима и да се они примењују. У оперативном приручнику, за потребе летачке посаде, мора да буде наведен поступак којим летачка посада може да утврди да су једнако ваљане процедуре у примени.

SPA.LVO.120 Обука и оспособљеност чланова летачког особља

Оператер је дужан да обезбеди да, пре почетка коришћења ваздухоплова у условима смањене видљивости:

- (a) сваки члан летачке посаде:
- (1) обави обуку и проверу наведену у оперативном приручнику чији је саставни део и обука на уређају за симулирање лета, а односи се на: поступање при граничним вредностима видљивости дуж полетно-слетне стазе или претворене метеоролошке видљивости (*RVR/CMV*) и висине одлуке (*DH*) примењиве за коришћење ваздухоплова у условима смањене видљивости за тип ваздухоплова који се користи;
 - (2) оспособљен је у складу са захтевима из оперативног приручника;
- (б) је обука и провера обављена у складу са прописаним планом и програмом.

SPA.LVO.125 Оперативни поступци

- (a) Оператер је дужан да пропише оперативне поступке и инструкције који се примењују на летове у условима смањене видљивости. Поступци су саставни део оперативног приручника и садрже дужности чланова летачке посаде у току таксирања, полетања, прилаза, равнања, слетања, одржавања правца и поступање у случају неуспелог прилаза.
- (б) Пре коришћења ваздухоплова у условима смањене видљивости, вођа ваздухоплова мора да се увери да:
 - (1) је стање визуелних и невидуелних средстава одговарајуће;
 - (2) се поступци у условима смањене видљивости (*LVP*) примењују. Информација о примени поступака у условима смањене видљивости се добија од пружаоца услуга у ваздушној пловидби (*ATS*);
 - (3) су чланови летачке посаде одговарајуће оспособљени.

SPA.LVO.130 Минимални захтеви у погледу опреме

- (a) Оператер је дужан да у оперативном приручнику наведе минималну опрему ваздухоплова за летење у условима смањене видљивости која мора да буде у исправном стању, у складу са приручником за управљање ваздухопловом (*AFM*) или другим једнако ваљаним одобреним документом.
- (б) Вођа ваздухоплова мора да се увери да је стање ваздухоплова и система који се користе у лету одговарајуће за лет у условима смањене видљивости.

Одељак VI Превоз опасног терета

OPS.SPA.001.DG Посебно овлашћење за превоз опасног терета

- (a) Оператер може да превози опасани терет само ако има посебно овлашћење Директората.
- (б) За стицање посебног овлашћења, оператер је дужан да, у складу са Техничким инструкцијама:
 - (1) пропише и ажурира програме обуке летачког особља и увери Директорат да је особље одговарајуће обучено;
 - (2) пропише оперативне поступке како би омогућио безбедно руковање опасним теретом у свим фазама лета, укључујући информације и упутства о:
 - (i) опредељењу оператера у погледу превоза опасног терета;
 - (ii) условима за прихватање, паковање, означавање, руковање, утовар, смештање и раздвајање опасног терета;
 - (iii) поступања у случају удеса или незгоде насталог услед превоза опасног терета;
 - (iv) поступању у хитним ситуацијама у вези с опасним теретом;
 - (v) уклањању могућег загађења;
 - (vi) дужностима особља укљученог у превоз опасног терета, а нарочито особља које ради на пословима земаљског опслуживања и прихвата и отпреме ваздухоплова;
 - (vii) проверама оштећења, цурења и загађења;
 - (viii) пријављивању удеса и незгода изазваних присуством опасног терета.

OPS.SPA.040.DG Информације о опасном терету и одговарајућа документација

Оператер је, у складу са Техничким инструкцијама, дужан да:

- (a) обезбеди писану информацију вођи ваздухоплова:
 - (1) о опасном терету који се превозити ваздухопловом,
 - (2) о поступањима у току лета у случају нужде;

- (б) пропише поступак коришћења листе прихватања опасног терета;
- (ц) обезбеди да опасни терет прате одговарајућа документа која је попунило лице које је предало опасни терет на превоз, изузев ако су подаци из тих докумената доступни у електронском облику;
- (д) обезбеди да копија документа у писаном облику који прати опасни терет буде на земљи, на месту на коме је брзо и лако доступна, сво време док опасни терет не стигне на одредиште;
- (е) обезбеди да копија информације која је предата вођи ваздухоплова буде на земљи и да копија или подаци из тог документа буду лако доступни на аеродрому последњег полетања и првог наредног слетања;
- (ф) чува листу прихватања опасног терета, документ о превозу опасног терета, као и писану информацију вођи ваздухоплова, најмање три месеца по завршетку лета;
- (г) чува записе у вези с обуком особља, најмање три године.

Прилог III

Садржај оперативног приручника оператора који врши превоз за сопствене потребе

Оперативни приручник садржи:

1. садржај оперативног приручника;
2. евиденцију о изменама и допунама, датум када су измене и допуне унете у оперативни приручник и датум њиховог ступања на снагу;
3. дужности и одговорности одговорног руководиоца и одговорних лица, њихових заменика и оперативног особља;
4. опис организационе структуре и система руковођења;
5. систем оперативне контроле;
6. ограничења времена летења;
7. стандардне оперативне поступке;
8. ограничења коришћења ваздухоплова, у зависности од метеоролошких услова;
9. поступке у случају нужде;
10. поступке за бележење и пријављивање догађаја;
11. поступке у вези с обезбеђивањем;
12. Листу минималне исправности опреме ваздухоплова (*MEL*);
13. податке о стручности и обуци ваздухопловног особља;
14. начин чувања записа.

П р и л о г I V

Садржај оперативног приручника оператера који пружа услуге из ваздуха

Оперативни приручник садржи:

A. ОПШТЕ ОДРЕДБЕ

0 ВОЂЕЊЕ И КОНТРОЛА ОПЕРАТИВНОГ ПРИРУЧНИКА

0.1 Увод:

- 0.1.1 изјава да је оперативни приручник у складу са прописима и условима наведеним у потврди;
- 0.1.2 изјава да оперативни приручник садржи оперативне инструкције за особље;
- 0.1.3 листа и кратак опис делова, њихов садржај, применљивост и употреба;
- 0.1.4 објашњења и значење појмова неопходних за коришћење оперативног приручника.

0.2 Систем измена и допуна оперативног приручника:

- 0.2.1 подаци о лицу одговорном за измену и допуну оперативног приручника;
- 0.2.2 евиденција о изменама и допунама, датум када су измене и допуне унете у оперативни приручник и датум њиховог ступања на снагу;
- 0.2.3 изјава да руком писане измене и допуне нису дозвољене, изузев у ситуацијама које захтевају хитну измену или допуну, у циљу безбедног обављања лета;
- 0.2.4 начин означавања страна и датум њиховог ступања на снагу;
- 0.2.5 списак важећих страна;
- 0.2.6 обележавање измена (на страницама текста, на картама и на дијаграмима);
- 0.2.7 привремене измене;
- 0.2.8 поступак дистрибуције оперативног приручника и његових измена и допуна.

1 ОРГАНИЗАЦИЈА И ОДГОВОРНОСТИ

- 1.1 Организациона структура: опис организационе структуре, укључујући општу и посебну организациону шему оператера.
- 1.2 Одговорна лица за летачке послове, за обуку и за земаљске послове; опис њихових функција и одговорности.
- 1.3 Одговорност и обавезе руководећег оперативног особља: опис њихових послова, одговорности и овлашћења који се односе на безбедност летења и усклађеност са прописима.
- 1.4 Овлашћења, обавезе и одговорности вође ваздухоплова: изјава која одређује овлашћења, обавезе и одговорности вође ваздухоплова.
- 1.5 Овлашћења, обавезе и одговорности чланова посаде и осталог оперативног особља, изузев вође ваздухоплова.

2 ОПЕРАТИВНО УПРАВЉАЊЕ И НАДЗОР

- 2.1 Опис система којим оператер врши надзор над обављањем делатности. Систем мора да прикаже како се врши надзор над безбедношћу летења, обављањем делатности и оспособљености особља, а нарочито морају да буду описани поступци који се односе на:
 - 2.1.1 проверу важења дозвола и овлашћења;
 - 2.1.2 стручност оперативног особља;
 - 2.1.3 контролу, анализу и чување записа.
- 2.2 Систем за објављивање додатних оперативних упутстава и информација: поступак објављивања информација које могу да буду оперативне природе, а нису садржане у

оперативном приручнику; начин њиховог коришћења и одговорност за њихово објављивање.

- 2.3 Оперативна контрола: опис поступака и одговорности за спровођење оперативне контроле у погледу безбедног обављања летења.
- 2.4 Овлашћења ваздухопловних власти: опис овлашћења и упутства за особље у циљу олакшавања вршења надзора.

3 СИСТЕМ УПРАВЉАЊА

Опис система управљања садржи:

- (а) изјаву у погледу примене политике безбедности;
- (б) поступке за препознавање безбедносних ризика и поступке за процену и управљање ризицима;
- (ц) поступак за праћење усклађености са прописима;
- (д) доделу дужности и одговорности.

4. САСТАВ ПОСАДЕ

- 4.1 Састав посаде. Поступак за одређивање састава посаде обухвата:
 - 4.1.1 тип ваздухоплова који се користи;
 - 4.1.2 подручје у којем се лети и врсту лета;
 - 4.1.3 фазу лета;
 - 4.1.4 минималан број чланова посаде и планирано време летења;
 - 4.1.5 искуство (укупно и на типу авиона), скорошње искуство и оспособљеност чланова посаде;
 - 4.1.6 одређивање вође ваздухоплова и поступака у погледу одмора вође ваздухоплова или других чланова посаде;
 - 4.1.7 одређивање осталих чланова посаде.
- 4.2 Поступак за одређивање вође ваздухоплова.
- 4.3 Изненадна онеспособљеност члана летачке посаде: упутства о преносу овлашћења у случају изненадне онеспособљености члана летачке посаде.
- 4.4 Планирање посаде у случају да неко од летачког особља има овлашћење за летење на више од једног типа ваздухоплова.

5. ЗАХТЕВИ У ПОГЛЕДУ ОБУЧЕНОСТИ

- 5.1 Врсте дозвола, овлашћења, обученост (нпр. за руте и аеродроме), неопходно искуство, потребна обука и провера и обнова знања оперативног особља за обављање дужности, у зависности од типа ваздухоплова, врсте лета и састава посаде.
- 5.2 Летачка посада
 - 5.2.1 вођа ваздухоплова;
 - 5.2.2 пилот који замењује вођу ваздухоплова;
 - 5.2.3 други копилот;
 - 5.2.4 пилот под надзором;
 - 5.2.5 оператер система;
 - 5.2.6 летење на више типова или варијанти ваздухоплова.
- 5.3 Остали чланови посаде.
- 5.4 Особље које врши обуку, проверу и надзор над члановима посаде.
- 5.5 Остало оперативно особље

6. МЕРЕ ЗДРАВСТВЕНЕ ЗАШТИТЕ ПОСАДЕ

- 6.1 Мере здравствене заштите посаде које се односе на:

- 6.1.1 коришћење алкохола и других опојних пића;
 - 6.1.2 наркотике;
 - 6.1.3 дроге;
 - 6.1.4 таблете за спавање;
 - 6.1.5 фармацеутске препарате;
 - 6.1.6 вакцинацију;
 - 6.1.7 рођење на великим дубинама;
 - 6.1.8 давање крви;
 - 6.1.9 исхрану пре и у току лета;
 - 6.1.10 спавање и одмор;
 - 6.1.11 хирушке интервенције.
- 6.2 Поступци и упутства за чланове посаде у погледу коришћења опасног терета (хемикалије, пестициди и сл)

7. ОГРАНИЧЕЊЕ ВРЕМЕНА ЛЕТЕЊА

- 7.1 Ограничење времена летења, радног времена и времена одмора.
- 7.2 Прекорачење ограничења времена летења и радног времена и скраћење времена одмора. Услови под којима може да се прекорачи време летења и радно време или да се скрати време одмора, као и поступци извештавања о овим изменама.

8. ОПЕРАТИВНИ ПОСТУПЦИ

- 8.1 Упутства за припрему лета:
 - 8.1.1 Општи поступци;
 - 8.1.2 минимална висина лета: поступак и метод за одређивање и примену минималних висина лета, који укључује поступак за достизање и одржавање минималне висине лета;
 - 8.1.3 услови за коришћење аеродрома;
 - 8.1.4 тумачење метеоролошких информација и објашњење метеоролошких прогноза и извештаја за подручје летења, укључујући и тумачење израза;
 - 8.1.5 одређивање количине горива, мазива и воденог метанола: методе којима се одређује и прати количина горива, мазива и воденог метанола; упутства за мерење и расподелу флуида; начин чувања документације о гориву и мазиву;
 - 8.1.6 поступци за одређивање масе терета, прорачун ограничења у односу на перформансе ваздухоплова и положај тежишта;
 - 8.1.7 поступци у случају нужде у вези са теретом, горивом и избацивањем хемикалија (укључујући дужности и одговорности оперативног особља);
 - 8.1.8 метод за прикупљање података у погледу ограничења на аеродрому (*NOTAM*), метеоролошких и других информација које утичу на безбедност;
 - 8.1.9 опрема која је неопходна за извршење посебних задатака;
 - 8.1.10 Упутство за коришћење листе одступања од прописане конфигурације (*CDL*), као и листе минималне исправности опреме ваздухоплова (*MEL*);
 - 8.1.11 упутство за израду и захтеви у погледу документације која мора да се налази у ваздухоплову, укључујући налог за лет и техничку књигу ваздухоплова;
 - 8.1.12 остали послови који се обављају а који нису описани у 8.1.
- 8.2 Упутства за опслуживање ваздухоплова на земљи:
 - 8.2.1 захтеви у погледу претполетног информисања оперативног особља;
 - 8.2.2 поступци деконтаминације ваздухоплова;

- 8.2.3 поступци точења горива, укључујући мере предострожности у току точења горива, као и провере које се врше у погледу точења горива и мере предострожности у погледу цурења хемикалија и заштите животне средине;
- 8.2.4 опис поступака за одлеђивање и спречавање залеђивања ваздухоплова.
- 8.3 Летачки поступци:
 - 8.3.1 поступци у складу са типом ваздухоплова, посебним задацима и подручијем летења;
 - 8.3.2 поступак подешавања висиномера ваздухоплова;
 - 8.3.3 поступци који се предузимају на основу аудио упозорења добијених од уређаја за упозорење;
 - 8.3.4 поступак за праћење количине горива у току лета;
 - 8.3.5 поступци летења у неповољним и потенцијално опасним метеоролошким условима;
 - 8.3.6 турбуленција у трагу и вртложно струјање за хеликоптере;
 - 8.3.7 коришћење безбедносних појасева;
 - 8.3.8 опредељење оператера у погледу коришћења слободних седишта за посаду;
 - 8.3.9 захтеви у погледу безбедности у кабини у којој се превозе лица, укључујући забрану пушења.
- 8.4 Ограничења при обављању посебних задатака у зависности од временских услова.
- 8.5 Употреба листе минималне исправности опреме ваздухоплова (*MEL*) и листе одступања од прописане конфигурације (*CDL*) ваздухоплова.
- 8.6 Захтеви у погледу кисеоника. Потребна количина кисеоника и услови за његово коришћење

9. ОПАСАН ТЕРЕТ И ОРУЖЈЕ

- 9.1 Информације и упутства о превозу опасног терета обухватају:
 - 9.1.1 поступке оператера при превозу опасног терета, укључујући мере предострожности којима се омогућава безбедно руковање опасним теретом (хемикалије, пестициди, гориво);
 - 9.1.2 упутство за прихватање, означавање, руковање, чување и раздвајање опасног терета;
 - 9.1.3 поступке у случају нужде, приликом превоза опасног терета;
 - 9.1.4 дужности оперативног особља;
 - 9.1.5 упутство за превоз запослених лица оператера када се превози опасан терет.
- 9.2 Услови за превоз наоружања.

10. ОБЕЗБЕЂИВАЊЕ

- 10.1 Упутства која се односе на мере обезбеђивања која нису поверљиве природе, а која укључују овлашћења и одговорности оперативног особља. Поступци пријављивања противправних радњи извршених у ваздухоплову, као што су: незаконито ометање, саботажа, претња бомбом, отмица и сл.
- 10.2 Опис превентивних мера обезбеђивања и обука. Делови упутстава који се односе на мере обезбеђивања чувају се као поверљиви документи.

11. ПОСТУПЦИ ЗА БЕЛЕЖЕЊЕ И ПРИЈАВЉИВАЊЕ ДОГАЂАЈА

Поступци за бележење и пријављивање догађаја. Овај део садржи:

- 11.1 дефиницију догађаја и одговорност учесника у догађају;
- 11.2 поступке за пријављивање догађаја (укључујући све прописане обрасце за пријављивање догађаја);
- 11.3 посебне поступке извештавања у случају превоза опасног терета.

12. ПРАВИЛА ЛЕТЕЊА

- 12.1 Летење по правилима за визуелно летење (*VFR*) и летење по правилима за инструментално летење (*IFR*);
- 12.2 примена правила летења, у зависности од подручја у којем се лети;
- 12.3 поступци за комуникацију, као и поступци у случају отказа система за комуникацију;
- 12.4 информације и упутства који се односе на пресретање цивилних ваздухоплова;
- 12.5 ситуације у којима је потребно одржавати радио-везу;
- 12.6 сигнали;
- 12.7 временски систем који се користи;
- 12.8 одобрење лета, поступање по плану лета и извештавање о положају ваздухоплова;
- 12.9 визуелни знаци упозорења ваздухоплову који лети без одобрења у условно забрањеној, забрањеној или опасној зони или им прилази;
- 12.10 поступци пилота у случају да опазе удес или приме извештај о опасности;
- 12.11 визуелни оријентир на земљи и у ваздуху које користе лица која су преживела удес, опис и употреба средстава за сигнализацију;
- 12.12 сигнали у случају ванредних ситуација и у случају нужде.

13. ЗАКУП ВАЗДУХОПЛОВА

Услови из уговора о закупу, поступци и одговорност оператера.

Б КОРИШЋЕЊЕ ОДРЕЂЕНОГ ТИПА ВАЗДУХОПЛОВА

Овај део оперативног приручника се односи на одређени тип ваздухоплова и садржи следеће делове:

0 ОПШТИ ПОДАЦИ И ЈЕДИНИЦЕ МЕРЕ

- 0.1 Општи подаци (нпр. димензије ваздухоплова), укључујући опис јединица мера које се користе и табеле за конверзију величина.

1 ОГРАНИЧЕЊА

- 1.1 Опис оперативних ограничења обухвата:
 - (а) пропис на основу ког је издата потврда о типу;
 - (б) конфигурацију кабине за сваки тип ваздухоплова, са, скицом;
 - (ц) врсту одобрених летова (нпр. *VFR/IFR*, *CAT II/III*, *RNP* тип, летови у познатим условима залеђивања и сл);
 - (д) састав посаде;
 - (е) масу и положај тежишта;
 - (ф) ограничења брзине;
 - (г) енvelopу лета;
 - (х) ограничења јачине ветра, укључујући кретање на контаминираним полетно-слетним стазама;
 - (и) ограничења перформанси за примењиве конфигурације;
 - (ј) нагиб полетно-слетне стазе;
 - (к) ограничења на влажним или контаминираним полетно-слетним стазама;
 - (л) контаминацију змаја;
 - (м) ограничења система.

2 ПОСТУПЦИ У ВАНРЕДНИМ СИТУАЦИЈАМА И ПОСТУПЦИ У СЛУЧАЈУ НУЖДЕ

2.1 Поступци у ванредним ситуацијама и поступци у случају нужде, дужности посаде, одговарајуће листе провере и систем за коришћење листа провере, укључујући све задатке и посебну опрему која се користи у нужди, а није описана у приручнику за управљање ваздухопловом (*AFM*).

3 УОБИЧАЈНИ ПОСТУПЦИ

3.1 Уобичајени поступци и дужности посаде, одговарајуће листе провере, систем за коришћење листа провере, укључујући све задатке и посебну опрему која се користи у случају нужде, а није описана у приручнику за управљање ваздухопловом (*AFM*);

4 ПЕРФОРМАНСЕ ВАЗДУХОПЛОВА

Подаци о перформансама ваздухоплова морају да буду лако доступни.

4.1 Подаци о перформансама ваздухоплова у складу са овим правилником.

5 МАСА И ПОЛОЖАЈ ТЕЖИШТА

Упутства и подаци неопходни за прорачун масе и положаја тежишта ваздухоплова обухватају:

5.1 поступак прорачуна (нпр. индексни систем);

5.2 информације и упутства за попуњавање документације о маси и положају тежишта ваздухоплова (документације која се попуњава ручно и уз примену програмских пакета);

5.3 максимална маса и положај тежишта ваздухоплова;

6 УТОВАР ВАЗДУХОПЛОВА

Поступци за утовар, истовар и обезбеђење терета у ваздухоплову.

7 ПЛАНИРАЊЕ ЛЕТА

7.1 Подаци неопходни за планирање лета, пре извршења лета и у току лета.

7.2 Поступци приликом обављања посебних задатака.

8 ЛИСТА ОДСТУПАЊА ОД ПРОПИСАНЕ КОНФИГУРАЦИЈЕ ВАЗДУХОПЛОВА

Листа одступања од прописане конфигурације (*CDL*): ако је добијена од произвођача ваздухоплова, ова листа узима у обзир тип и варијанту ваздухоплова који се користе и поступке који се примењују ако се ваздухоплов отпрема на лет под условима његове *CDL*.

9 ЛИСТА МИНИМАЛНЕ ИСПРАВНОСТИ ОПРЕМЕ ВАЗДУХОПЛОВА

Листа минималне исправности опреме ваздухоплова узима у обзир тип и варијанту ваздухоплова, врсту лета и подручје у којем се лети. Листа садржи поступке који морају да се предузму ако се ваздухоплов отпреми са неисправном опремом.

10 ОПРЕМА ЗА ПРЕЖИВЉАВАЊЕ И ОПРЕМА КОЈА СЕ КОРИСТИ У СЛУЧАЈУ НУЖДЕ, УКЉУЧУЈУЋИ ИЗАХТЕВЕ У ПОГЛЕДУ НЕОПХОДНЕ КОЛИЧИНЕ КИСЕОНИКА

10.1 Списак опреме за преживљавање која зависи од руте и подручја летења;

10.2 Листа провере исправности опреме пре полетања и упутство за попуњавање листе;

10.3 Поступци за одређивање потребне количине кисеоника и расположиве количине кисеоника.

11 ПОСТУПЦИ ЗА ЕВАКУАЦИЈУ У СЛУЧАЈУ НУЖДЕ

11.1 Упутства за припрему евакуације у случају нужде, укључујући координацију посаде у случају принудног слетања на земљу или на воду, као и у осталим случајевима нужде.

12 СИСТЕМИ ВАЗДУХОПЛОВА

Опис система ваздухоплова и опреме која се користи при обављању посебних задатака. Додатна опрема и њена уградња, системи и, посебни поступци, укључујући све додатке приручнику за управљање ваздухопловом (*AFM*) или другом једнако ваљаном документу.

Ц УПУТСТВА И ПОДАЦИ О РУТАМА И О АЕРОДРОМИМА

1 Упутства и подаци које се односе на комуникацију, навигацију и аеродроме, укључујући минималне нивое лета и висине лета за сваку руту, и оперативни минимуми за сваки аеродром који је планиран да се користи, укључујући:

- (а) минимални висину лета;
- (б) оперативни минимум за аеродроме полетања, дестинације и алтернативне аеродроме;
- (ц) комуникацијске уређаје и навигацијска средства;
- (д) податке о полетно-слетној стази и објектима на аеродрому;
- (е) поступке прилаза, неуспелог прилаза и полетања, као и поступке смањења буке;
- (ф) поступке услед прекида комуникације;
- (г) информације о служби трагања и спасавања у области изнад које се лети;
- (х) опис ваздухопловних карата које морају да се налазе у ваздухоплову, у зависности од врсте лета и руте на којој се лети, укључујући метод за проверу њихове ваљаности;
- (и) податке о доступности ваздухопловних информација и служби за метеоролошко информисање;
- (ј) комуникацијске и навигационе поступке за лет на рути,
- (к) категоризацију аеродрома ради одређивања оспособљености летачке посаде;
- (л) посебна ограничења аеродрома (ограничења перформанси и оперативни поступци и сл).

Д ОБУКА

1 План обуке и програми провере за оперативно особље којем су додељене оперативне дужности у вези с припремом за лет или са извршењем лета.

2 План обуке и програми провере садрже:

- 2.1 За летачку посаду: одговарајуће елементе обуке прописане у овом правилнику.
- 2.2 За кабинску посаду: одговарајуће елементе обуке прописане у овом правилнику.
- 2.3 За оперативно особље, укључујући чланове посаде: обука у погледу превоза опасног терета и обука у погледу обезбеђивања.
- 2.4 За оперативно особље, изузев чланова посаде (нпр. диспечер, особље за опслуживање ваздухоплова, и сл) одговарајуће елементе обуке који се односе на њихове дужности, прописане у овом правилнику.

3 Поступци

- 3.1 Поступци за обуку и проверу.
- 3.2 Поступци који се примењују ако особље не оствари потребне стандарде обучености или их не одржава.
- 3.3 Систем за праћење рока важења квалификација, провера, тестова, обука за скорашње искуство и дозвола.

4. Опис документације која се чува и рок њеног чувања.

Прилог V
Изглед потврде о способности за пружање услуга из ваздуха и изглед оперативне спецификације

 <p style="text-align: center;">ДИРЕКТОРАТ ЦИВИЛНОГ ВАЗДУХОПЛОВСТВА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ CIVIL AVIATION DIRECTORATE OF THE REPUBLIC OF SERBIA</p>					
<p>На основу члана 95. став 2. Закона о ваздушном саобраћају („Службени гласник РС“, број 73/10) и члана 161. Закона о општем управном поступку („Службени лист СРЈ“, бр. 33/97 и 31/01 и „Службени гласник РС“, број 30/10) издаје се: <i>In accordance with Article 95 para 2. of Air Transport Law („Official Journal of FRJ“, No. 33/97 and 31/01 and „Official Gazette of RS“, No. 30/10) we hereby issue:</i></p>					
<p>ПОТВРДА О СПОСОБЉЕНОСТИ ЗА ПРУЖАЊЕ УСЛУГА ИЗ ВАЗДУХА <i>AERIAL WORK CERTIFICATE (AWC)</i></p>					
<p>Потврда број: <i>AWC No:</i> RS-</p> <p>Престанак важења: <i>Expiry date:</i></p> <p>Измена број: <i>Revision No:</i></p>	<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="text-align: center; padding: 5px;"> РЕПУБЛИКА СРБИЈА <i>REPUBLIC OF SERBIA</i> </td> <td style="padding: 5px;"> Телефон: <i>Phone:</i> + 381 11 311 7347 Факс: <i>Fax:</i> + 381 11 311 7518 Интернет: <i>Internet:</i> www.cad.gov.rs </td> </tr> <tr> <td style="text-align: center; padding: 5px;"> Директорат цивилног ваздухопловства Републике Србије <i>Civil Aviation Directorate of the Republic of Serbia</i> </td> <td style="padding: 5px;"> Адреса: <i>Address:</i> Булевар Зорана Ђинђића 144 11000 Београд, Србија Boulevard Zorana Djindjica no. 144, 11000 Belgrade, Serbia </td> </tr> </table>	РЕПУБЛИКА СРБИЈА <i>REPUBLIC OF SERBIA</i>	Телефон: <i>Phone:</i> + 381 11 311 7347 Факс: <i>Fax:</i> + 381 11 311 7518 Интернет: <i>Internet:</i> www.cad.gov.rs	Директорат цивилног ваздухопловства Републике Србије <i>Civil Aviation Directorate of the Republic of Serbia</i>	Адреса: <i>Address:</i> Булевар Зорана Ђинђића 144 11000 Београд, Србија Boulevard Zorana Djindjica no. 144, 11000 Belgrade, Serbia
РЕПУБЛИКА СРБИЈА <i>REPUBLIC OF SERBIA</i>	Телефон: <i>Phone:</i> + 381 11 311 7347 Факс: <i>Fax:</i> + 381 11 311 7518 Интернет: <i>Internet:</i> www.cad.gov.rs				
Директорат цивилног ваздухопловства Републике Србије <i>Civil Aviation Directorate of the Republic of Serbia</i>	Адреса: <i>Address:</i> Булевар Зорана Ђинђића 144 11000 Београд, Србија Boulevard Zorana Djindjica no. 144, 11000 Belgrade, Serbia				
<p>Пословни назив оператора: <i>Trading name:</i></p> <p>Адреса оператора: <i>Operator address:</i></p> <p>Телефон: <i>Telephone:</i></p> <p>Факс: <i>Fax:</i></p> <p>Електронска пошта: <i>E-mail:</i></p>	<p style="text-align: center;">Подаци о одговорним лицима <i>Operational points of contact</i></p> <p>Подаци о одговорним лицима која могу да буду контактирана без одлагања су наведени у Оперативном приручнику, део А, секција 1.2. <i>Contact details, at which operational management can be contacted without undue delay are listed in Operations Manual part A section 1.2.</i></p>				
<p>Овом потврдом се потврђује да је оператор _____ оспособљен за пружање услуга из ваздуха са овлашћењима наведеним у оперативној спецификацији која је саставни део Потврде, у складу са важећим прописима Републике Србије и Оперативним приручником.</p> <p><i>This certificate certifies that the operator _____ is qualified to provide aerial work services in line with the authorizations contained in the Operation Specification which is the integral part of the AWC, in accordance with the regulations of the Republic of Serbia currently in force and the Operations Manual.</i></p>					
<p>Број: <i>Reference:</i></p> <p>Датум издавања: <i>Date of issue</i></p>	<p>Потпис <i>Signature:</i> _____</p> <p>Име и презиме: <i>Name:</i></p> <p>Звање: <i>Title:</i> Директор <i>Director</i></p>				
<p>Образац ДЦВ-ОПС-103 <i>Form CAD-OPS-103</i></p>					
<p>Страна: 1 <i>Page: 1</i></p>					

ОПЕРАТИВНА СПЕЦИФИКАЦИЈА
OPERATIONS SPECIFICATIONS

Директорат цивилног ваздухопловства Републике Србије
Civil Aviation Directorate of the Republic of Serbia

Број телефона: **+381 11 311 7347**
Phone no:

Факс: **+381 11 311 7518**
Fax:

Електронска пошта: **dga@cad.gov.rs**
E-mail:

Потврда број: <i>AFC No.</i>	RS-	Оператер: <i>Operator name</i>			Потпис <i>Signature</i>	_____
		Пословни назив: <i>Doa trading name</i>			Датум: <i>Date</i>	
Тип ваздухоплова <i>Aircraft model</i>						
Врста делатности: <i>Type of operation</i>		Пружање услуга из ваздуха <i>AERIAL WORK</i>				
Подручје летења: <i>Areas of Operations</i>						
Посебна ограничења: <i>Special limitations</i>						
ПОСЕБНА ОВЛАШЋЕЊА <i>SPECIAL AUTHORIZATIONS</i>	ДА <i>YES</i>	НЕ <i>NO</i>	ПОСЕБНА ОДОБРЕЊА <i>SPECIAL APPROVALS</i>			НАПОМЕНЕ <i>REMARKS</i>
Превоз опасног терета <i>Dangerous Goods</i>	☐	☐				
Летење у условима смањене видљивости: <i>Low visibility operations:</i>			<i>CAT: RVR: m DH: ft</i>			
А) Прилаз и слетање <i>A) Approach and Landing</i>	☐	☐	<i>CAT: RVR: m DH: ft</i>			
Б) Попетање <i>B) Take off</i>	☐	☐	<i>RVR: m</i>			
Летење у ваздушном простору са смањеним нормама вертикалног раздвајања <i>(RVSM) ☐ N/A</i>	☐	☐				
Навигација заснована на перформансама ваздухоплова <i>Navigation specification for PBN operations</i>	☐	☐				
Континуирана пловидбеност <i>Continuing Airworthiness</i>	X					
Навигација заснована на перформансама ваздухоплова <i>(MNPS)</i>	☐	☐				
Стрми прилази <i>Steep Approach</i>	☐	☐				
Слетање на кратке полетно-слетне стазе <i>Short Landing Operations</i>	☐	☐				